

Á L I T
vinnuhóps um endurskoðun almannatrygginga
og samspil þess við skattkerfið og lífeyrissjóði

Maí 2001

Inngangur

Í stefnuýfirlýsingu ríkisstjórnarinnar segir m.a. um helstu markmið ríkisstjórnarinnar:

„Að endurskoða almannatryggingakerfið svo og samspil þess við skattkerfið og lífeyrissjóðakerfið með það að markmiði að umfang og kostnaður við stjórnsýslu verði sem minnstur og framkvæmd verði einfölduð og samræmd til hagsbóta fyrir bótapega. Áhersla skal lögð á að tryggja sérstaklega hag þeirra öryrkja, fatlaðra og aldraðra sem lágstar tekjur hafa.”

Þann 18. október 1999 skipaði forsætisráðherra vinnuhóp til að undirbúa ákvörðun í þessu máli og lýsa þeim leiðum sem helst eru færar til að ná ofangreindum markmiðum.

Vinnuhópin skipuðu:

Ólafur Davíðsson, ráðuneytisstjóri, sem er formaður, án tilnefningar,
Bollí Þór Bollason, skrifstofustjóri, tilnefndur af fjármálaráðherra,
Jón Sæmundur Sigurjónsson, hagfræðingur, tilnefndur af heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra,
Steingrímur Ari Arason, framkvæmdastjóri, tilnefndur af fjármálaráðherra,
Þórir Haraldsson, aðstoðarmaður ráðherra, tilnefndur af heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra.

Ritari var Guðmundur Gylfi Guðmundsson hagfræðingur. Guðmundur G. Þórarinsson, verkfræðingur starfaði með hópnun. Sigurður Snævarr forstöðumaður á Þjóðhagsstofnun og Stefán Þór Jansen tölvunarfræðingur Þjóðhagsstofnunar hafa lagt fram mikið efni til skýrslunnar og annast alla útreikninga.

Í janúar síðastliðnum beindi ríkisstjórnin þeim tilmælum til vinnuhópsins að hann legði sérstaka áherslu á aðgerðir til að koma til móts við þá lífeyrisþega sem búa við lökust kjör. Jafnframt beindi ríkisstjórnin því til vinnuhópsins að samráð yrði haft við Landssamband aldraðra, Öryrkjabandalag Íslands og aðila vinnumarkaðarins. Þessir aðilar hafa fylgst með starfi vinnuhópsins og þeim kynntar megintillögur hans.

1. Helstu atriði í álitum starfshópsins

Starfshópurinn telur að í grundvallaratriðum sé lífeyriskerfi landsmanna traust. Það hvílir á þremur meginstoðum; lögbundnum lífeyrissjóðum, almannatryggingum og frjálsum lífeyrissparnaði. Hér er um að ræða allstyrkar stoðir og í sameiningu ná þær vel flestum þeim markmiðum sem setja má lífeyriskerfi án þess að valda óhóflegum kostnaði. Lífeyrissjóðirnir og hinn frjálsi lífeyrissparnaður greiða lífeyri sem byggir á iðgjaldagreiðslum hinna tryggðu og stuðla þannig að því að tryggja ævitekjur þeirra. Lífeyrir almannatrygginga myndar öryggisnet og bætir einkum kjör þeirra sem einhverra hluta vegna eiga lítil lífeyrisréttindi. Öryggisnetið verður að vera nægjanlegt til að tryggja ákveðnar lágmarkstekjur, án þess að það slævi vilja manna til að spara eða til þess að vinna sé þess kostur.

Starfshópurinn leggur hér fram tillögur sem falla í fjóra meginflokk; hækkun bóta þeirra sem minnst hafa, hækkun bóta til hjóna, möguleika á frestun á töku lífeyris og sérstök meðferð á atvinnutekjum öryrkja.

Veruleg hækkun á sérstakri heimilisuppbót

- Sérstök heimilisuppbót sem í dag er kr. 7.409 á mánuði verði hækkuð í kr. 14.062. Lagt er til að sérstök heimilisuppbót verði hér eftir nefnd tekjutryggingarauki og verður það gert í þessu álitum.
- Skerðing tekjutryggingarauka vegna tekna verði lækkuð úr 100% í 67%.
- Þá verði skilyrði til að njóta þessa bótaflokks rýmkuð og öllum lífeyrisþegum gefinn kostur á honum í stað þess að hann gangi eingöngu til einhleypna sem eru einir um heimilisrekstur. Hjón fá með þessu rétt til tekjutryggingarauka að fjárhæð kr. 10.548 á hvort hjóna eða kr. 21.096 ef bæði eru lífeyrisþegar.
- Einhleypum ellilífeyrisþega sem á rétt á heimilisuppbótum eru í dag tryggðar lágmarkstekjur að fjárhæð kr. 72.659 á mánuði, en við hækkun tekjutryggingarauka yrðu honum tryggðar kr. 79.312 tekjur. Lágmarkstekjur örorkulífeyrisþega hækka samsvarandi úr kr. 73.546 í kr. 80.200 á mánuði.

Breyting á frítekjumarki ellilífeyrisþega

- Frítekjumark tekjutryggingar ellilífeyrisþega verði hækkað úr kr. 22.380 á mánuði í kr. 32.512. Sérstakt frítekjumark vegna greiðslna úr lífeyrissjóði verði hins vegar lagt niður. Er þetta gert til einföldunar og til samræmis við fyrirkomulag hjá örorkulífeyrisþegum.
- Sérstakt frítekjumark hjóna vegna lífeyrissjóðs er í dag kr. 7.093 á hvort þeirra. Til þess að gæta samræmis felur tillagan í sér að almennt frítekjumark þeirra hækki um meira en því nemur eða um 10 þús. kr.

Lífeyrir hjóna hækkar mikið

- Grunnlífeyrir hjóna verði hækkaður úr 90% af lífeyri einhleypings í 100%.
- Hjónum sem bæði eru ellilífeyrisþegar eru nú tryggðar lágmarkstekjur kr. 48.261 á mánuði á hvort þeirra eða sem nemur 66% af bótum einhleypings. Með hækkun grunnlífeyris og því að gefa þeim kost á tekjutryggingarauka samtals að fjárhæð kr. 21.096 á mánuði verða lágmarkstekjur hvors þeirra kr. 60.651 á mánuði sem er 76,5% af tryggðum lágmarkstekjum einhleypings.

Sveigjanleg starfslok

- Ellilífeyrisþegum verði gefinn kostur á að fresta töku lífeyris almannatrygginga til allt að 72 ára aldurs, gegn hækkun allra bótaflokka um 0,5% á mánuði.

Úrbætur fyrir öryrkja

- Lagt er til að til skerðingar á tekjutryggingu öryrkja komi aðeins 60% atvinnutekna þeirra. Er þetta gert m.a. til að örva öryrkja til atvinnuþátttöku. Með þessari breytingu hækka bætur til öryrkja með atvinnutekjur mjög verulega.

Samræming frítekjumarks grunnlífeyris

- Lagt er til að frítekjumark grunnlífeyris verði kr. 105.930 á mánuði fyrir alla lífeyrisþega og hefur það í för með sér nokkra hækkun fyrir flesta hópa.

Bættur hagur lífeyrisþega

Í þessum tillögum felast aukin útgjöld ríkissjóðs sem nema um 1.350 milljónum króna á ári. Til þess að sýna áhrifin á hag lífeyrisþega eru hér tekin nokkur dæmi, en ítarlegri umfjöllun er að finna síðar í álitinu.

Nokkur dæmi

Dæmi 1.

A er einhleypur ellilífeyrisþegi. Hann hefur engar tekjur og býr í eigin íbúð ásamt systur sinni sem er útvinnandi. Hann fær ekki heimilisuppbót vegna þessa sambýlis. Frá Tryggingastofnun fær hann í dag kr. 50.103 á mánuði en fengi samkvæmt tillögunni kr. 60.651 á mánuði, sem er hækkun um 21%.

Dæmi 2.

B er einhleypur ellilífeyrisþegi, sem vinnur hálfan daginn og fær 50 þús. kr. á mánuði. Bætur frá almannatryggingum eru í dag kr. 46.878 á mánuði en verða kr. 53.618. Hækkunin er kr. 6.739 á mánuði eða 14,4%.

Dæmi 3.

C er einhleypur öryrki með engar tekjur aðrar en frá Tryggingastofnun. Hann á rétt á heimilisuppbót og fullum öðrum bótum. Í dag nema bætur hans kr. 73.546 á mánuði en verða kr. 80.199 sem er hækkun um 9%.

Dæmi 4.

D er einhleypur öryrki, er í hlutastarfi og fær 50 þús. kr. í laun á mánuði. Hann fær frá Tryggingastofnun kr. 55.305 á mánuði en samkvæmt tillögunni fengi hann kr. 66.137 og er það 19,6% hækkun. Nú býðst honum fullt starf og eru launin 100 þús. kr. á mánuði. Í dag myndu bætur hans verða kr. 22.340 en tillagan myndi færa honum kr. 48.712 á mánuði sem er hækkun um 118%.

Dæmi 5.

Hjónin E og F eru bæði ellilífeyrisþegar. Hann vinnur hluta úr degi og fær kr. 50.000 í mánaðarlaun, en hún er heimavinnandi húsmóðir og hefur aldrei unnið utan heimilis. Greiðslur almannatrygginga til þeirra nema í dag kr. 94.164 á mánuði en verða kr. 100.206. Hann á engan rétt í lífeyrissjóði og hefur hug á að hætta að vinna. Geri hann það nú verða greiðslur Tryggingastofnunar kr. 96.522 á mánuði, en með tillögunum munu þær hækka upp í kr. 121.302 sem er hækkun um 26%.

Dæmi 6.

G er öryrki og er kvæntur H, sem er með 200 þús. kr. í laun á mánuði. G er með 50 þús. kr. í laun. Hann fær í dag kr. 24.953 á mánuði frá Tryggingastofnun en með tillögunni yrðu bæturnar kr. 29.453 og er það hækkun um 18%.

2. Tekjur lífeyrisþega

2.1 Ellilífeyrisþegar

Tekjur og aðstæður ellilífeyrisþega eru afar mismunandi. Öðru fremur ræðst fjárhagsstaða þeirra af þremur þáttum:

- réttindum í lífeyrissjóði,
- atvinnuþátttöku,
- eignatekjum.

Lífeyrisréttindi

Allt frá árinu 1974 hefur launþegum verið skylt að greiða í lífeyrissjóð og frá 1980 hefur lagaskyldan einnig tekið til þeirra sem stunda sjálfstæðan atvinnurekstur. Árið 1999 fengu 85% ellilífeyrisþega greiðslur úr lífeyrissjóði. Meðal lífeyrisþega á áttæðisaldri er hlutfallið enn hærra eða um 90%. Hlutfallið er áberandi lægst meðal elstu og yngstu ellilífeyrisþeganna. Meðal yngri lífeyrisþeganna, þ.e. þeirra sem eru yngri en sjötugir, fá 71% greiðslur úr lífeyrissjóðum, en þessi hópur er í miklum mæli enn í vinnu. Elsti hópurinn, þ.e. áttæðir og eldri, hefur hins vegar ekki átt kost á að greiða í lífeyrissjóð í sama mæli og hinir yngri.

Atvinnuþátttaka

Atvinnuþátttaka eldra fólks er óvenju mikil á Íslandi og á sér ekki hliðstæður meðal annarra iðnvæddra þjóða. Atvinnuþátttaka 55-64 ára í aðildarríkjum OECD var þannig aðeins 51,6% árið 1999 en 87,1% hér á landi. Þá er athyglisvert að atvinnuþátttaka Íslendinga á aldrinum 65-74 ára er hærri en meðal annarra Evrópubúa á aldrinum 55-64 ára. Réttur til lífeyris almannatrygginga stofnast við 67 ára aldur en í mörgum lífeyrissjóðum fæst fullur lífeyrir ekki fyrr en við 70 ára aldur. Mjög margir halda því áfram fullri vinnu fram til sjötugs. Tæpur þriðjungur ellilífeyrisþega er með atvinnutekjur, en 61% ellilífeyrisþega sem eru undir sjötugu.

Fjármagnstekjur

Fjármagnstekjur hafa vaxið verulega á Íslandi í kjölfar breytinga á fjármagnsmarkaði og frjálsari vaxtamyndun. Árið 1999 töldu 76% ellilífeyrisþega fram fjármagnstekjur og námu þær að meðaltali um 19 þús. kr. á mánuði. Hafa verður þó í huga að breytileiki er mjög mikill. Frá og með árinu 1996 kemur helmingur fjármagnstekna til skerðingar á bótum almannatrygginga, en áður komu slíkar tekjur ekki nema í undantekningartilvikum til skerðingar á bótum.

Breytingar á tekjumyndun

Ofangreindar breytingar hafa haft í för með sér að tekjumyndun ellilífeyrisþega hefur breyst mjög á undanförunum 5-10 árum. Þeim fjölgar sem fá greiðslur úr lífeyrissjóði en atvinnuþátttaka minnkar.

Hluttur atvinnutekna minnkar

Árið 1991 var 41% ellilífeyrisþega með atvinnutekjur og 75% ellilífeyrisþega innan við sjötugt. Hlutfall ellilífeyrisþega með atvinnutekjur lækkaði niður í um 29% árið 1999 og meðal ellilífeyrisþega undir sjötugu var hlutfallið 61%.

Mikil tekjudreifing

Tafla 1 sýnir meðal- og miðtekjur ellilífeyrisþega á árinu 1999 á mánuði í þúsundum króna.

Um miðtekjur gildir að jafnmargir hafa tekjur fyrir ofan þær og neðan. Taflan sýnir einnig að miðtekjur hjóna sem bæði eru lífeyrisþegar eru um 90% af tekjum tveggja einhleypra.

Tafla 1. Meðal- og miðtekjur ellilífeyrisþega 1999
Fjármagnstekjur eru meðtaldar, þús. kr. á mánuði.

	Meðaltekjur		Miðtekjur	
	Þús. kr.	Breyting, 1998-99	Þús. kr.	Breyting, 1998-99
Einhleypir	120,9	13,6%	97,3	7,4%
Hjón bæði lífeyrisþegar	229,4	12,7%	175,6	12,1%
Hjón, annað lífeyrisþegi	290,1	11,0%	230,4	8,5%

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Tekjudreifing

Dreifingu tekna ellilífeyrisþega er gerð skil í myndum 1-3. Mynd 1 sýnir hlutfallslegan fjölda á hverju tekjubili. Af myndinni má greina að 65% einhleypa ellilífeyrisþega eru með árstekjur á bilinu 900-1.400 þús. kr. Samsvarandi liggja árstekjur um 60% hjóna sem bæði eru ellilífeyrisþegar á bilinu 1.500 til 2.500 þús. kr.

Í síðari myndunum er lífeyrisþegum skipt í fimm jafna hópa eftir tekjum og lítið á meðaltekjur í hverjum hóp. Jafnframt eru tekjurnar greindar í fjóra flokka; atvinnutekjur, greiðslur frá Tryggingastofnun, greiðslur frá lífeyrissjóðum, og fjármagnstekjur.

Einhleypir ellilífeyrisþegar

Á mynd 2 er tekjudreifing einhleypa ellilífeyrisþega sýnd. Þar vekur athygli hversu miklu munar á tekjum í efsta hópnum (þ.e. 20% þeirra sem eru með hæstar tekjur) og hinna hópanna. Þannig eru meðaltekjur tekjuhæsta hópsins ríflega tvöfaldar á við næsta hóp og næstum 3,5 faldar tekjur lægsta hópsins. Tekjuhæsti hópurinn er með miklu meiri atvinnutekjur en hinir hóparnir, eða 70 þús. kr. að meðaltali á mánuði samanborið við 4 þús. kr. meðaltal hinna hópanna. Það bendir til að í efsta tekjuhópnum séu yngri lífeyrisþega. En hann er einnig með meiri tekjur úr lífeyrissjóði og meiri fjármagnstekjur. Hins vegar er lítil munur á tekjum hinna fjögurra hópanna. Meðaltekjur þeirra eru 92 þús. kr. á mánuði.

Greiðslur almannatrygginga jafna tekjudreifinguna. Greiðslur til manna í efsta tekjuhópnum námu að meðaltali 19 þús. kr. á mánuði, samanborið við 53 þús. að meðaltali í hinum hópnum.

Tafla 2. Samsetning meðaltekna ellilífeyrisþega 1991 og 1999¹⁾
% af heildartekjum.

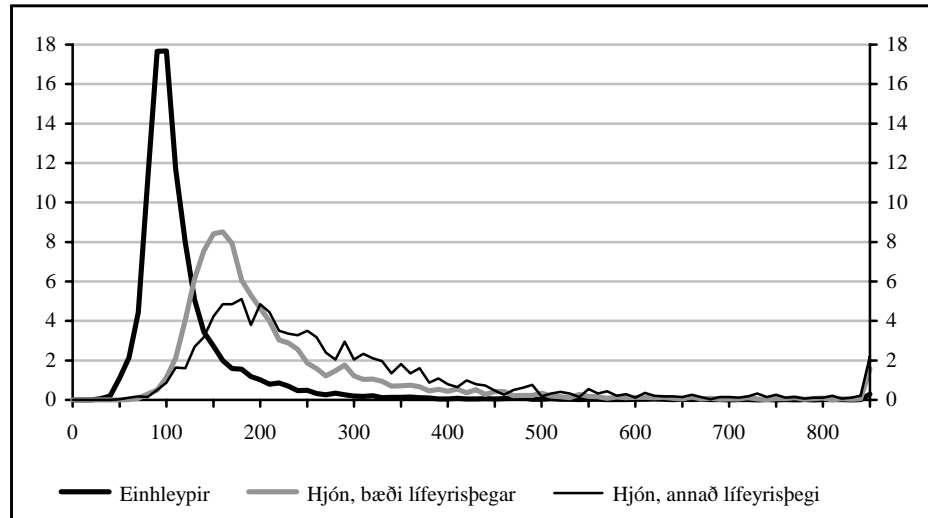
	1991	1999
Atvinnutekjur	19,6	14,6
Tekjur af eigin atvinnurekstri	4,1	4,0
Greiðslur Tryggingastofnunar	40,0	33,5
Greiðslur lífeyrissjóða	24,5	31,3
Aðrar tekjur	0,6	0,7
Fjármagnstekjur	11,2	16,0
Samtals	100,0	100,0

¹⁾ Nær til einhleypa og hjón þar sem bæði eru lífeyrisþegar.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Mynd 1. Dreifing heildartekna ellilífeyrisþega 1999

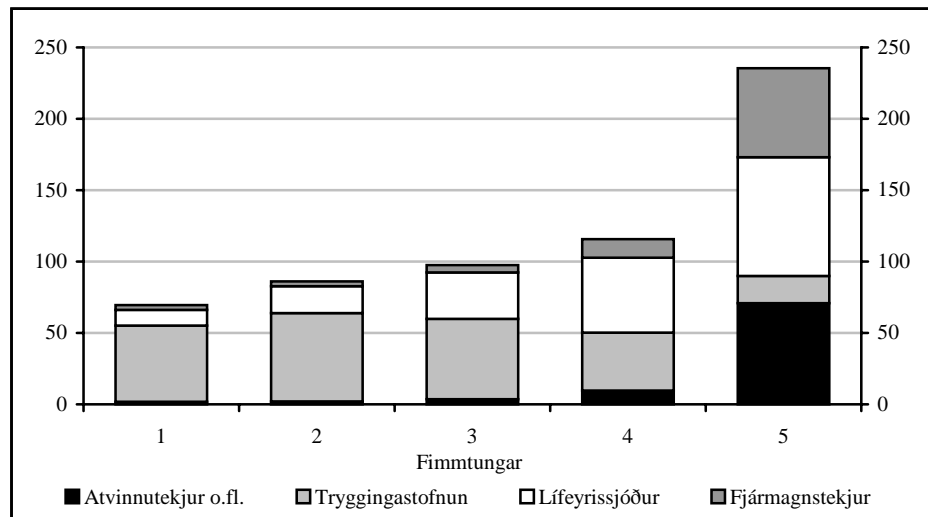
Hlutfall framteljenda, %.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Mynd 2. Meðaltekjur einhleyptra ellilífeyrisþega og samsetning tekna eftir fimmtungum 1999

Tekjur á mánuði í þúsundum króna.

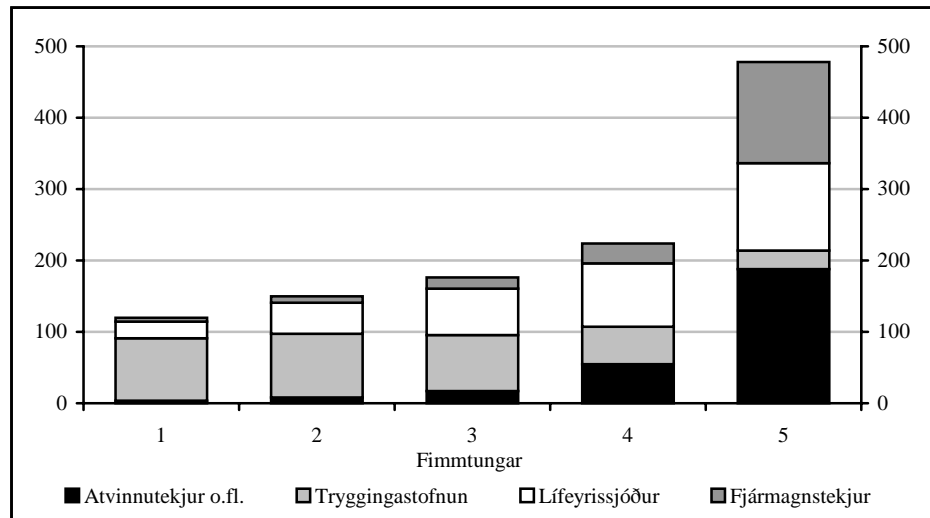
Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Hjón bæði lífeyrisþegar

Á mynd 3 er hjónum sem bæði eru ellilífeyrisþegar skipt, með sama hætti og í fyrri mynd í fimm jafnstóra hópa eftir tekjum. Við blasir svipað mynstur og í mynd 2, tekjuhæsti hópurinn er með miklu hærri tekjur en hinir fjórir. Þannig eru meðaltekjur 20% tekjuhæstu hjónanna ríflega tvöfaldar á við næsta og fjórfaldar á við þann lægsta.

Mynd 3. Meðaltekjur hjóna bæði ellilífeyrisþega og samsetning tekna eftir fimmtungum 1999

Tekjur á mánuði í þúsundum króna.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Ungir og aldnir ellilífeyrisþega

Mikill munur er á tekjum ellilífeyrisþega eftir aldri og þar sker aldurshópurinn 67-69 ára sig töluvert úr. Meðal einhleypra í þessum aldurshópi er rúmur helmingur með atvinnutekjur og um 80% þeirra fá greiðslur úr lífeyrissjóði. Til samanburðar má nefna að meðal einhleypra á aldrinum 70-74 ára eru 25% með atvinnutekjur og 94% með greiðslur úr lífeyrissjóði.

2.2 Örorkulífeyrisþegar

Aðstæður örorkulífeyrisþega eru afar misjafnar, en í stórum dráttum gilda þeir þrír meginþættir sem eiga við um ellilífeyrisþega.

Aðstæður öryrkja og ellilífeyrisþega

Fjölskyldugerð og framfærslubyrði öryrkja er með öðrum hætti en meðal ellilífeyrisþega. Hlutfallslega eru mun fleiri öryrkjar einhleypir (58%) en ellilífeyrisþegar (42%). Fátítt er að hjón séu bæði öryrkjar, en algengt að bæði hjón séu ellilífeyrisþegar, það á við um 47% ellilífeyrisþega. Þá eiga um 36% öryrkja maka sem ekki er lífeyrisþegi, en tæp 11% ellilífeyrisþega. Lífeyrisþegar með börn á framfæri eiga rétt á barnalífeyri og fengu alls 2.440 örorkulífeyrisþegar slíkar greiðslur árið 1999.

Lífeyrisréttindi

Hlutfallslega mun færri öryrkjar fá greiðslur úr lífeyrissjóðum en ellilífeyrisþegar. Árið 1999 fengu um 60% örorkulífeyrisþega greiðslur úr lífeyrissjóði og aðeins um helmingur einhleypra. Þessi mikli munur sem er á fjölda öryrkja og ellilífeyrisþega sem fá greiðslur úr lífeyrissjóði gerir aðstæður öryrkja mjög frábrugðnar aðstæðum ellilífeyrisþega.

Lögum samkvæmt eru réttindi manna til örorkulífeyris frá lífeyrissjóðum byggð á framreikningi. Með framreikningi er þeim stigum bætt við sem reikna má með að viðkomandi hefði öðlast til 67 ára aldurs miðað við iðgjöld þriggja síðustu ára áður en til örorku kom. Örorkustig ræður síðan þeim hundradshluta af framreiknuðum ellilífeyrisréttindum sem öryrkjanum ber í örorkulífeyri.

Aldur og örorka

Aldur öryrkja ræður miklu um tekjur þeirra og aðstæður. Þrír fjórðu einhleypra öryrkja sextugra og eldri fengu greiðslur úr lífeyrissjóði, en atvinnuþáttaka í þessum hóp var lítil, aðeins um 23% töldu fram atvinnutekjur. Aðstæður yngstu

hópanna 16-24 ára voru með allt öðrum hætti og aðeins rúm 4% þeirra fengu greiðslur úr lífeyrissjóði, en 73% töldu fram atvinnutekjur.

Atvinnuþátttaka

Árið 1999 töldu 58% öryrkja fram einhverjar atvinnutekjur, en meðal einhleypa öryrkja var hlutfallið 40%.

Tafla 3 sýnir meðal- og miðtekjur örorkulífeyrisþega á árinu 1999 á mánuði.

Tafla 3. Meðal- og miðtekjur öryrkja 1999

Fjármagnstekjur eru meðtaldar, þús. kr. á mánuði.

	Meðaltekjur		Miðtekjur	
	Þús. kr.	Breyting, 1998-99	Þús. kr.	Breyting, 1998-99
Einhleypir	90,2	6,0%	84,0	5,9%
Hjón bæði lífeyrisþegar	181,9	9,7%	172,5	12,0%
Hjón, annað lífeyrisþegi	255,4	4,5%	228,7	7,1%

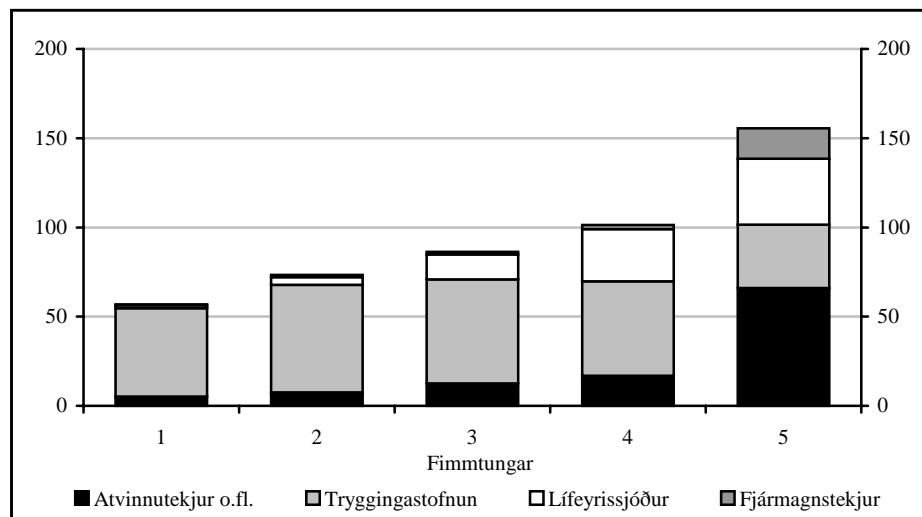
Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Tekjudreifing

Dreifingu tekna öryrkja er gerð skil í myndum 4 og 5. Mynd 4 sýnir dreifingu meðal einhleypa öryrkja. Þar kemur vel fram að greiðslur úr lífeyrissjóði eru afgerandi þáttur. Meðal þeirra sem eru með hæstar tekjur eru greiðslur úr lífeyrissjóði 30-35% teknanna en aðeins 2-3% meðal þeirra tekjulægstu. Mynd 5 sýnir samsvarandi fyrir hjón þar sem annað er öryrki. Mikill munur er á tekjum og samsetningu tekna þessara hópa. Meðal hjóna þar sem annað er öryrki eru atvinnutekjur (væntanlega fyrst og fremst þess sem býr við fulla orku) yfirgnæfandi stærsti þátturinn í tekjumynduninni.

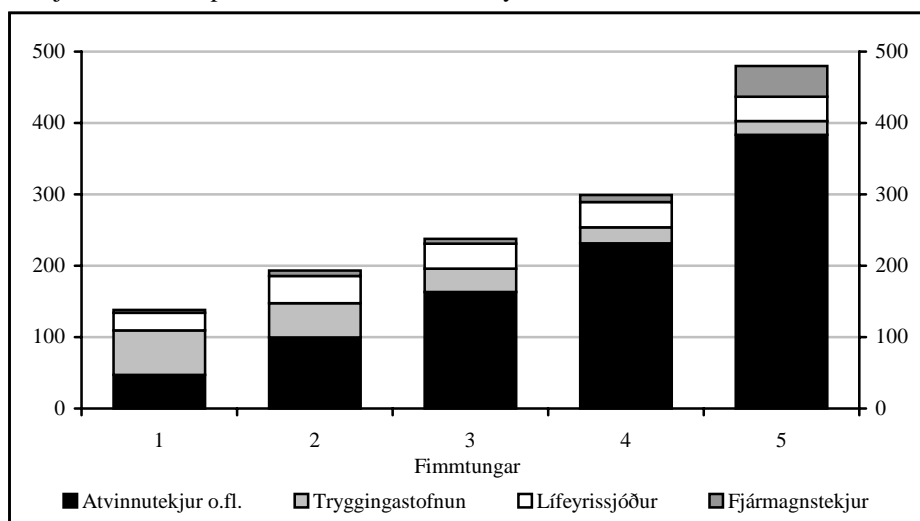
Mynd 4. Meðaltekjur einhleypa örorkulífeyrisþega og samsetning tekna 1999 eftir fimmtungum

Tekjur á mánuði í þúsundum króna.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Mynd 5. Meðaltekjur giftra örorkulífeyrisþega og samsetning tekna 1999
Tekjur á mánuði í þúsundum króna. Annað öryrki.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Tafla 4. Samsetning meðaltekna örorkulífeyrisþega 1999
% af heildartekjum.

	Einhleypur	Hjón annað öryrki	Hjón bæði öryrkjar
Atvinnutekjur	18,5	66,5	20,4
Greiðslur Tryggingastofnunar	54,2	13,7	44,8
Greiðslur lífeyrissjóða	18,2	12,4	28,7
Aðrar tekjur	4,3	2,1	3,0
Fjármagnstekjur	4,8	5,3	3,1
Samtals	100,0	100,0	100,0

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

3. Lífeyriskerfið

Þrjú stöðla lífeyriskerfi

Meginstöðir lífeyriskerfis þjóðarinnar eru þrjár; lögbundnir lífeyrissjóðir, almannatryggingar og frjáls lífeyrissparnaður. Hver þessara stöðla er styrk og í sameiningu ná þær vel flestum þeim markmiðum sem setja má lífeyriskerfi án þess að valda óhóflegum kostnaði.¹ Lífeyrissjóðirnir og hinn frjálsi lífeyrissparnaður standa undir lífeyri sem byggir á iðgjaldagreiðslum hinna tryggðu og stuðla þannig að því að tryggja ævitekjur þeirra. Almannatryggingar eru fyrst og fremst öryggisnet fyrir þá sem eiga lítil lífeyrisréttindi.

Rammi lífeyrissparnaðar treystur

Á síðustu árum hefur þessi skipan lífeyrismála verið treyst. Þar skiptir mestu að mótaður hefur verið skýr lagarammi um lífeyrissjóðina og þeir styrkt fjárhagsstöðu sína umtalsvert. Grundvöllur hins frjálsa lífeyrissparnaðar hefur einnig verið treystur með lagasetningu. Í nýgerðum kjarasamningum var samið um mjög aukið mótframlag vinnuveitanda sem vafalaust á eftir að auka til muna frjálsan lífeyrissparnað. Skattaleg meðferð lífeyrissparnaðar hefur einnig verið breytt til þess að örva slíkt sparnaðarform. Þá hefur tekjutenging fest sig í sessi í almannatryggingakerfinu á undanförunum áratugum.

Skyldutrygging lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða

Setning laga um starfsemi lífeyrissjóða árið 1997 markaði veruleg tímamót í félagsmálum á Íslandi, því fram að þeim tíma voru engin heildarlög um sjóðina. Meginatriði laganna eru:

- skilgreining á skyldutryggingu,
- heimild til viðbótartryggingar,
- skilgreining lágmarksréttinda,
- skilyrði um rekstur og starfsleyfi sjóðanna.

Rauði þráðurinn í lögnum er að eignir og skuldbindingar sjóðanna skuli standast á. Lögin kveða á um með hvaða hætti eigi að meta skuldbindingar og eignir og jafnframt um þær ráðstafanir sem sjóðir skuli grípa til ef skuldbindingar og eignir standast ekki á. Lífeyrir sjóðfélaga ræðst annars vegar af fyrirfram skilgreindum reglum og hins vegar af því hvernig tekst að ávaxta sjóðina. Lífeyrir tekur almennt mið af neysluverðlagi en góð ávöxtun getur leitt til hækkunar á lífeyri umfram verðlag.

Ávöxtun sjóðanna hefur verið mjög góð undanfarin ár, á tíu ára tímabili 1991-1999 var meðalávöxtun um 7% umfram verðbólgu, en við tryggingarfræðilegt mat er almennt miðað við 2-3½% raunávöxtun. Við þessar aðstæður hafa nokkrir stórir sjóðir aukið lífeyrisréttindi. Fjárfestingarstefna sjóðanna hefur breyst á undanförunum árum, m.a. með setningu laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda. Af þessu mun væntanlega leiða hærri ávöxtun þegar til lengdar lætur og þar með enn ríkari lífeyrisréttindi sjóðfélaga. Gera má ráð fyrir fækkun sjóða til þess að draga úr rekstrarkostnaði þeirra og áhættu. Sjóðum hefur fækkað umtalsvert á síðustu árum. Þeir voru nær 100 talsins fyrir allnokkrum árum en í árslok 2000 voru þeir 54, en þar af taka 11 ekki lengur við iðgjöldum.

¹ Sjá t.d. *OECD Economic Surveys Iceland 1999*, OECD 2000, Stefán Ólafsson. *Íslenska leiðin*, Tryggingastofnun ríkisins, 1999. Már Guðmundsson, *Íslenska lífeyriskerfið*, Landssamtök lífeyrissjóða. 2000.

Viðbótarlífeyris- sparnaður	Viðbótarlífeyrissparnaður er ólíkur skyldutryggingunni að því leyti að lífeyrir byggist eingöngu á ávöxtun og um séreign er að ræða. Þá er valkvætt með hvaða hætti lífeyrir er tekinn út eftir 60 ára aldur. Hægt er að taka hann út á árabílinu að 67 ára aldri, taka alla eignina út án takmarkana eftir 67 ára aldur, eða breyta inneign í lífeyrisgreiðslur til æviloka. Um þennan lífeyrissparnað gilda sömu skattareglur og skyldutryggingu lífeyrisréttinda, þ.e. heimild er til frádráttar iðgjalds frá skattskyldum tekjum og útgreiðsla er skattlögð sem almennar tekjur.
Bætur almanna- trygginga sætt gagnrýni	<p>Í öllum meginráttum er sátt í samfélaginu um þessa skipan lífeyrismála. Einstakir þættir hafa þó sætt gagnrýni. Þannig hefur lífeyriskerfi almannatrygginga verið gagnrýnt fyrir að;</p> <ul style="list-style-type: none"> • vera flókið, • leiða til mikilla jaðaráhrifa sem letur vilja til vinnu og sparnaðar, • veita hjónum lakari lífeyri en einhleypum, • fela í sér óréttláta tengingu við tekjur maka, • lífeyrir sé of lágur, • einstakir hópar sitji eftir, • gliðnun hafi orðið milli launa og lífeyris. <p>Hér á eftir verður fjallað um þessi atriði.</p>
Fjórir megin- flokkar bóta	Lífeyrisbætur eru í grundvallaratriðum greiddar í fjórum flokkum; grunnlífeyrir, tekjutrygging, heimilisuppbót og tekjutryggingarauki. Frekari uppbætur eru greiddar til að mæta sérstökum útgjöldum s.s. vegna lyfjakaupa. Ekki er þó horft til þeirra í þessari umfjöllun. Í töflu 5 er yfirlit yfir fjölda og fjárhæðir eftir einstökum bótaflokkum árið 1999. Þar kemur fram að heildarlífeyrir til aldraðra og öryrkja nam um 19,8 milljörðum króna. En til samanburðar má áætla að útgjöld lífeyrissjóða vegna elli- og örorkulífeyris hafi numið um 13,3 milljörðum króna árið 1999. Hlutur lífeyrissjóðanna í heildarlífeyrisgreiðslum hefur vaxið hröðum skrefum og þess skammt að bíða að hann verði meiri en almannatrygginga.
Grunnlífeyrir	Grunnlífeyrir er hinn upprunalegi lífeyrir almannatrygginga og allt til ársins 1970 eini lífeyririnn. Í ársbyrjun 1992 var tekin upp tekjutenging grunnlífeyris að hluta, en raunar var grunnlífeyrir tengdur tekjum árin 1946 til 1960. Tekjur úr lífeyrissjóði koma ekki til skerðingar á grunnlífeyri og ekki heldur tekjur maka.
Tekjutrygging	Tekjutrygging var leidd í lög árið 1971. Markmið hennar var að tryggja lífeyrisþegum lágmarkstekjur. Upphaflega var öllum lífeyrisþegum sem höfðu minna en tilgreindar tekjur, tryggðar óskertar bætur, þ.e. skerðing var króna á móti krónu. Þessari skipan var breytt árið 1974 er lífeyrisþegum var gefinn kostur á að hafa ákveðnar tekjur (síðar nefnt frítekjumark) án þess að tekjutrygging skertist og var skerðing lækkuð niður í 50%. Árið 1984 var síðan skerðing lækkuð úr 50% í 45%. Árið 1990 var innleitt í lög sérstakt frítekjumark vegna greiðslna úr lífeyrissjóði.

Tafla 5. Fjöldi lífeyrisþega og lífeyrir aldraðra og öryrkja frá Tryggingastofnun árið 1999.*

	Fjöldi	Greiðslur á ári milljónir kr.
Ellilífeyrisþegar**		
Ellilífeyrir	24.635	4.639
Tekjutrygging	20.577	6.218
Heimilisuppbót	7.616	1.157
Tekjutryggingarauki	1.211	81
Uppbætur	6.886	1.082
Vasapeningar	1.867	217
Bensínstyrkur	3.401	209
Bílakaupastyrkur	71	18
Samtals	13.621
Örorkulífeyrisþegar**		
Örorkulífeyrir	8.952	1.771
Tekjutrygging	7.489	2.413
Heimilisuppbót	2.532	400
Tekjutryggingarauki	734	58
Uppbætur	2.853	274
Barnalífeyrir vegna örorku foreldra	2.585	688
Vasapeningar	269	48
Bensínstyrkur	1.850	118
Bílakaupastyrkur	255	77
Samtals	5.847
Örorkustyrkþegar		
Örorkustyrkur	1.629	227
Barnalífeyrir vegna örorku foreldra	248	68
Bensínstyrkur	70	7
Samtals	302

Heimild: *Staðtölur almannatrygginga 1999*, Tryggingastofnun ríkisins, 2000.

* Fjöldatölur miðast við 1. desember 1999

** Sjómannalífeyrir er talinn með ellilífeyri og endurhæfingarlífeyrir með örorkulífeyri.

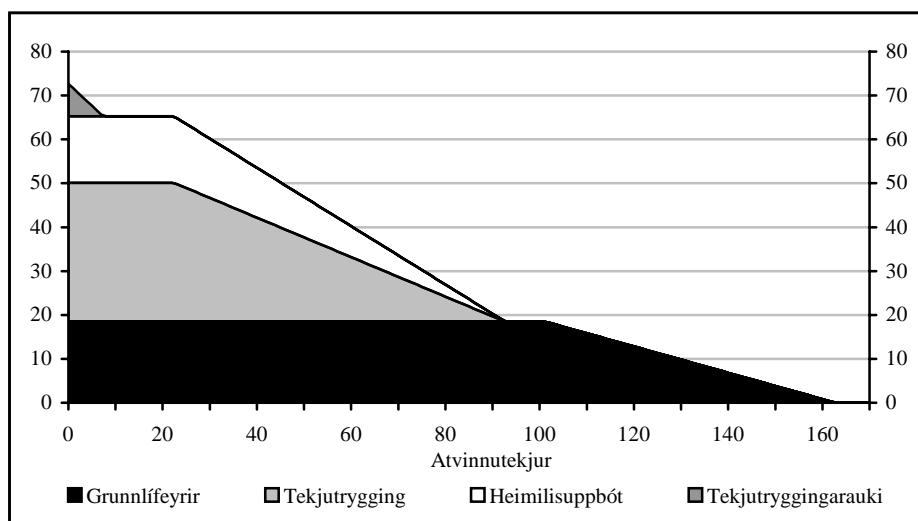
Breyting tekju- tryggingar lífeyris- þega í sambúð

Við úrskurð tekjutryggingar lífeyrisþega í sambúð er miðað við helming samantlagðra tekna sambýlisfólksins. Styr hefur staðið um þennan framgangsmáta. Til að mæta þeirri gagnrýni hefur frítekjumark öryrkja í sambúð verið hækkað verulega á undanförunum árum. Þetta ágreiningsefni kom til kasta dómstóla og lyktir urðu þær að Hæstiréttur kvað upp dóm þann 19. desember árið 2000 þar sem rétturinn komst að þeirri niðurstöðu að óheimilt hafi verið að skerða tekjutryggingu öryrkja í sambúð með þeim hætti sem gert hefur verið. Vísað er í dómnum til þess að ef tekjutrygging fellur niður vegna tekna maka fái lífeyrisþeginn aðeins grunnlífeyri, sem nú er 18.424 á mánuði. Að mati dómsins er sú fjárhæð það lág að möguleikar öryrkja til framfærslu fjölskyldu sinnar eru takmarkaðir. Brugðist var við þessum dómi með lagasetningu um tekjutryggingu öryrkja og um tekjutryggingu ellilífeyrisþega. Í þessum lögum fólst sérregla um tekjutryggingu lífeyrisþega í hjúskap, sem lýtur að því að tryggja lífeyrisþeganum ákveðnar lágmarkstekjur óháð tekjum maka. Þannig verður tekjutrygging lífeyrisþega í sambúð aldrei lægri en kr. 25.000 á mánuði. Samkvæmt þessari sérreglu um tekjutryggingu koma sjálfsaflatekjur lífeyrisþegans til skerðingar á þessum 25.000 og er skerðingarhlutfallið 67%. Að viðbættum grunnlífeyri eru lífeyrisþeganum þannig tryggðar kr. 43.424 á mánuði án tillits til tekna maka.

Heimilisuppbót	Heimilisuppbót kom til skjalanna árið 1977. Hún stendur þeim lífeyrisþegum til boða sem einir eru um heimilisrekstur án þess að njóta fjárhagslegs hagræðis af samþýli eða samlögum við aðra um húsnæðisaðstöðu eða fæðiskostnað. Heimilisuppbótin er greidd sem uppbót á tekjutryggingu og skerðist hún hlutfallslega við tekjutryggingu. Lífeyrisþegi sem nýtur óskertrar tekjutryggingar fær þannig fulla heimilisuppbót.
Tekjutryggingar- auki	Tekjutryggingarauka (sérstök heimilisuppbót) var komið á árið 1987. Sömu skilyrði um heimilisaðstæður lífeyrisþega gilda og um heimilisuppbótina. Skerðing krónu á móti krónu gildir um þennan bótaflokk og er hann án frítekjumarks.
Frekari uppbætur	Frekari uppbætur eru heimildarflokkur sem greiða má ef sýnt þykir að lífeyrisþegi komist ekki af án viðbótargreiðslna vegna sérstaks kostnaðar. Einkum er um að ræða sjúkra- og lyfjakostnað, umönnunarkostnað og húsaleigu. Fjárhæð uppbóta miðast við grunnlífeyri og getur numið allt að 140% af grunnlífeyri. Við ákvörðun uppbóta er miðað við allar tekjur lífeyrisþega, jafnt sjálfsafla-tekjur sem bætur almannatrygginga.
Dvalarheimilisuppbót	Þegar lífeyrisþegi er heimilismaður á dvalarstofnun, renna bætur hans til stofnunarinnar, en hann fær vasapeninga. Mismunur bóta og dvalarkostnaðar greiðir Tryggingastofnun dvalarheimili sem dvalarheimilisuppbót.
Áhrif tekju- tengingar	Tekjutenging leiðir til þess að þegar aðrar tekjur aukast lækka lífeyrisgreiðslur. Þetta hefur komið skýrt fram á undanförunum árum. Sem dæmi má nefna að árið 1995 fengu 47,4% ellilífeyrisþega óskerta tekjutryggingu en 40,7% árið 1999. Þannig má að öðru óbreyttu gera ráð fyrir að heldur dragi úr lífeyrisgreiðslum Tryggingastofnunar þegar vel árar og öfugt er kaupmáttur minnkar. Þegar til lengdar er litið hefur tekjutengingin í för með sér að auknar greiðslur úr lífeyris-sjóðum munu draga úr útgjöldum Tryggingastofnunar.
Flókin tekjutenging	Víðtæk tekjutenging einkennir lífeyriskerfi almannatrygginga. Kostir tekjutengingar eru einkum þeir að með henni má bæta hag þeirra sem verst eru settir án þess kostnaðarauka sem því fylgdi að bætur hinna er betur standa hækki einnig. Hins vegar er tekjutengingin flókin í mörgum tilvikum. Þannig eru frítekjumörk mismunandi eftir því hvort um er að ræða atvinnu-, lífeyris- eða fjármagnstekjur. Þá er gerður greinarmunur á lífeyrisþegum eftir hjúskaparstöðu í veigamiklum atriðum. Tekjuskerðing er mismunandi eftir bótaflokkum. Mynd 6 sýnir samhengið milli einstakra bótaflokka og atvinnutekna fyrir einhleypan ellilífeyrisþega sem á rétt á heimilisuppbót.

Mynd 6. Bætur til einhleyps ellilífeyrisþega með atvinnutekjur

Þúsundir króna á mánuði.

Tafla 6. Yfirlit yfir bótaflokkka

	Tekjutenging	Að fullu skert við ^{*)}
Grunnlífeyrir	Eigin tekjur af atvinnu, fjármagnstekjur að hálfu	Einhl. 162.723 kr/mán Hjón 156.583 kr/mán hvort um sig
Tekjutrygging	Eigin tekjur og maka af atvinnu og lífeyri, fjármagnstekjur að hálfu. Lífeyrisþega í sambúð eru tryggðar að lágmarki 25 þús. kr. á mánuði.	Einhl. 92.778 kr/mán Hjón 92.778 kr/mán ⁺⁾ hvort um sig Lífeyrisþegi í sambúð: 37.500 kr/mán
Heimilisuppbót	Sami og tekjutrygging einhleypings.	Einhl. 92.778 kr/mán
Tekjutryggingarauki	Allar tekjur aðrar en bætur almannatrygginga	Einhl. 7.409 kr/mán

^{*)} Miðað er við ellilífeyrisþega. ⁺⁾ Miðað við að bæði séu ellilífeyrisþegar.

Jaðaráhrif

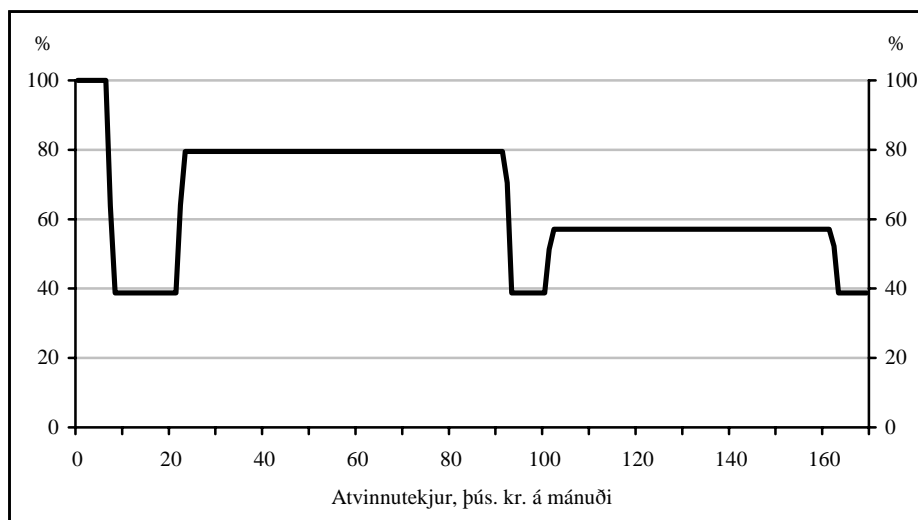
Með jaðaráhrifum er átt við samspil skerðingar bóta og skatta, og segir hver hækkun ráðstöfunartekna lífeyrisþegans verður þegar sjálfsaflatekjur hans aukast. Við mat á jaðaráhrifum þarf að hafa í huga að sjálfsaflatekjur til skerðingar bóta eru jafnan miðaðar við skattframtal og taka til tekna fyrra árs. Hins vegar eru bætur sem og aðrar tekjur staðgreiðsluskyldar. Ekki er þó tekið tillit til þessa í mynd 7. Það myndi þó breyta niðurstöðum nokkuð. Ef sjálfsaflatekjur lífeyrisþega hækka milli ára um 10% verða virk jaðaráhrif þess sem nýtur tekjutryggingarauka 94,5% í stað 100%. Virk jaðaráhrif lífeyrisþega sem fær skerta tekjutryggingu er 75,8% í stað 79,5% og sá er fær skertan grunnlífeyri býr við virka skerðingu er nemur 55,5% í stað 57,1%.

Mynd 7 sýnir jaðaráhrif vegna skatta og bóta en í myndinni er gert ráð fyrir að allar tekjur lífeyrisþegans séu af atvinnu. Tekjutryggingarauki er skertur krónu fyrir krónu og því eru jaðaráhrifin 100%, sem þýðir að ráðstöfunartekjur lífeyrisþegans aukast ekki þegar tekjur fyrir skatt hækka. Það gefur augaleið að svo mikil skerðing er vinnuletjandi, en hafa verður í huga að þessi skerðing fellur niður þegar tekjur eru orðnar 7.124 kr. á mánuði. Meðan tekjur lífeyris-

Þega eru lægri en frítekjumark tekjutryggingar er engin tekjutenging bóta virk og jaðaráhrif stafa eingöngu af almennum tekjuskatti. Þegar tekjur eru orðnar hærri en frítekjumarkið kemur skerðing vegna tekjutengingar ofan á tekjuskatta og jaðaráhrifin verða 79,4%. Það þýðir að ef lífeyrisþeginn vinnur sér inn 1.000 kr. aukalega heldur hann eftir rúmum 200 kr. Þessara áhrifa gætir á alllöngu tekjubili eða allt til þess að tekjutrygging fellur niður. Margir lífeyrisþegar eru með tekjur á þessu bili. Við svipaðar eða litlu hærri tekjur fer grunnlífeyrir að skerðast. Á því tekjubili verða jaðaráhrifin 56,9%, en þá fara saman tekjuskattur og skerðing grunnlífeyris.

Mynd 7. Jaðaráhrif

Einhleypur ellilífeyrisþegi með rétt á heimilisuppbót.

Mismunandi meðferð tekna

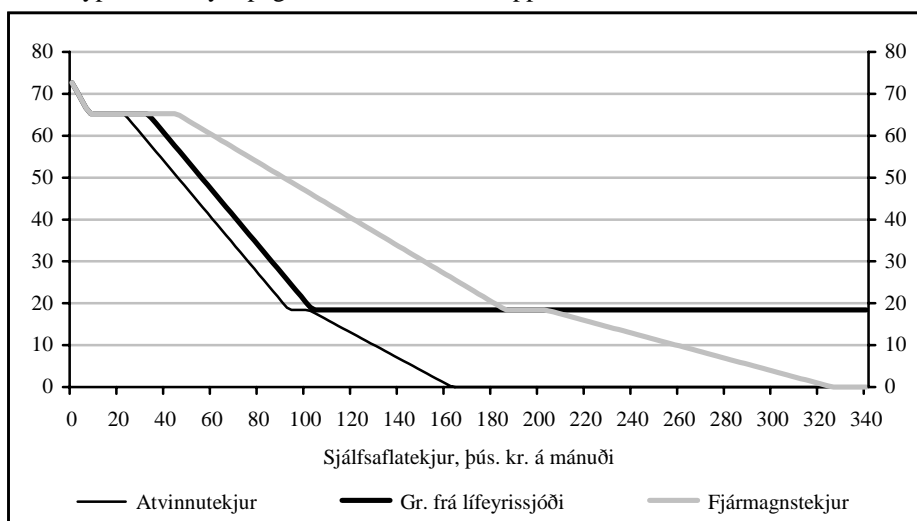
Mynd 8 sýnir hversu mismiklar bætur geta orðið eftir því um hvers konar tekjur er um að ræða. Hafi maður t.d. 50 þús. kr. á mánuði í sjálfsaflatekjur, fær hann 46,9 þús. kr. á mánuði frá Tryggingastofnun ef tekjurnar eru af atvinnu, 53,6 þús. kr. ef um tekjur frá lífeyrissjóði er að ræða og 63,5 þús. kr. ef um fjármagnstekjur er að ræða. Tekjur lífeyrisþega fyrir skatt sem hefur 50 þús. kr. í atvinnutekjur eru þannig 85% af því sem lífeyrisþegi með sömu tekjur af eignum fær. Munurinn er enn meiri þegar tillit hefur verið tekið til skatta.

Mikill munur er einnig á jaðaráhrifunum og eru þau langminnst ef um fjármagnstekjur er að ræða. Annars vegar er skatthlutfall fjármagnstekna 10% í stað 38,76%, en hins vegar kemur aðeins helmingur fjármagnstekna til skerðingar og því helmingast skerðingarhlutföll. Þannig heldur sá sem hefur 50 þús. kr. í eignatekjur eftir tæpum 696 kr. af 1.000 kr. hækkun fjármagnstekna, samanborið við 205 kr. ef um er að ræða atvinnutekjur eða tekjur úr lífeyrissjóði.

Fjármagnstekjur að nafni eða raun?

En ekki er þó allt sem sýnist í þessum efnun. Á það er að líta að til tekna á framtölum koma allar fjármagnstekjur og er þar ekki tekið tillit til áhrifa verðbólgu. Hér er því um að ræða nafnvexti og ekki raunvexti, en ætla má að við skaplega verðbólgu séu raunvextir ekki fjarri því að vera helmingur nafnvaxta. Þá er einnig að líta til þess að í framtöl eru færðar fjármagnstekjur þegar þær koma til greiðslu en ekki á því tímabili sem þær falla til. Þetta hefur m.a. í för með sér að vextir af spariskírteinum færast á framtal þegar skírteinin eru innleyst. Þar getur verið um verulegar fjárhæðir að tefla og dæmi eru af því að lífeyrisþegar hafi misst umtalsverðan rétt til bóta við innlausn spariskírteina.

Mynd 8. Greiðslur almannatrygginga og sjálfsaflatekjur
Einhleypur ellilífeyrisþegi með rétt á heimilisuppbót.

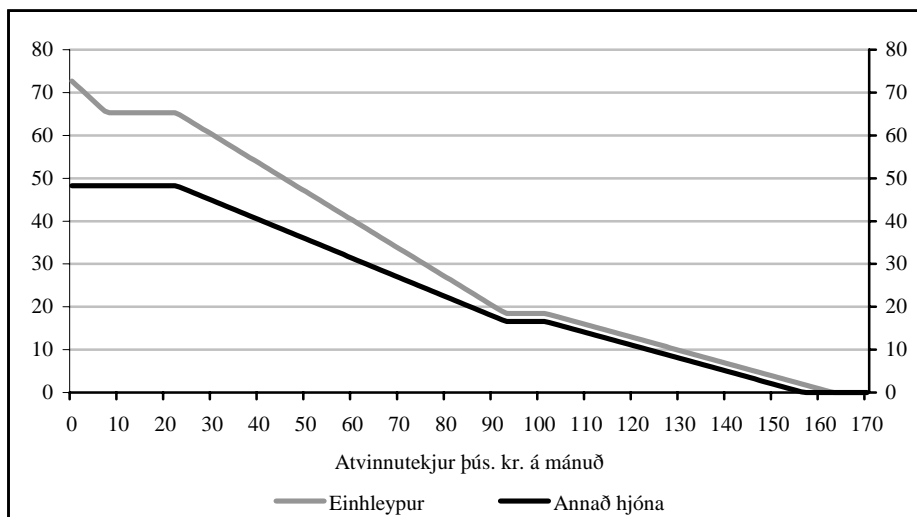
Mismunun vegna hjúskaparstöðu

Lífeyrir hjóna eða sambýlisfólks er mun lægri en svarar til lífeyris tveggja einhleypura. Munurinn felst í nokkrum liðum:

- Grunnlífeyrir hvors hjóna er 90% af lífeyri einhleypings.
- Sérstakt frítekjumark hvors hjóna um sig vegna greiðslna úr lífeyrissjóði við útreikning á tekjutryggingu er 70% af samsvarandi frítekjumarki einhleypings.
- Hjónum stendur hvorki til boða heimilisuppbót né tekjutryggingarauki.
- Gerður er greinarmunur við útreikning á lífeyri hjóna hvort bæði eða einungis annað fá lífeyri.

Á mynd 9 sést hversu munurinn getur verið mikill. Miðað er við að atvinnutekjur hvors hjóna um sig og einhleypingsins séu jafnháar. Bætur hvors hjóna eru bornar saman við bætur einhleypings sem á rétt á heimilisuppbót. Eins og vænta má er munurinn mestur við lágur tekjur. Ef tekjur eru engar fær einhleypur 50% meira en annað hjóna, en hlutfallið lækkar er tekjur hækka. Taka skal fram að ekki eiga allir einhleypir rétt á heimilisuppbótum, þar sem skilyrði þeirra er að maður sé einn um heimilisrekstur.

Mynd 9. Greiðslur almannatrygginga til einhleypura og annars hjóna

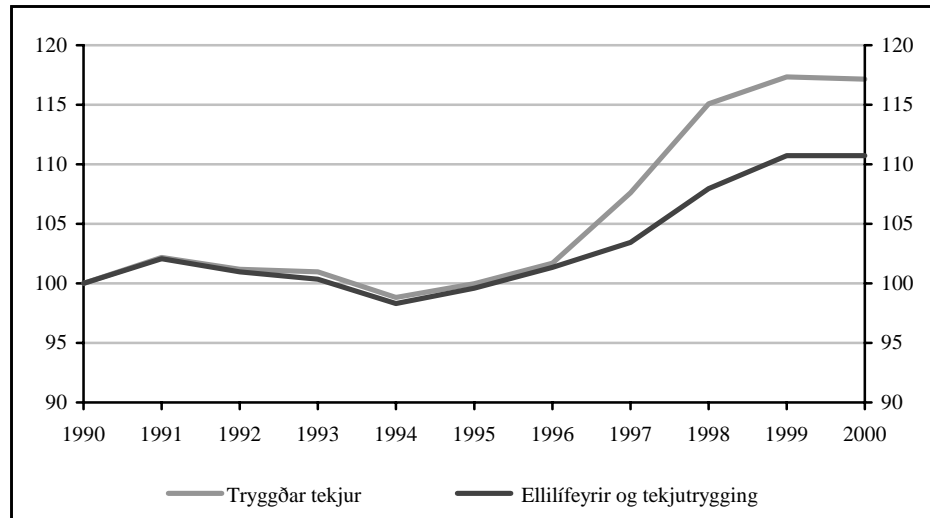

Veruleg aukning kaupmáttar bóta

Kaupmáttur bóta hefur vaxið jafnt og þétt á undanförunum 5-6 árum. Kaupmáttur grunnlífeyris og tekjutryggingar var þannig 12½% meiri árið 2000 en 1994. Kaupmáttur tryggðra lágmarkstekna lífeyrisþega var 18½% meiri. Við þennan samanburð þarf að hafa í huga að á móti mikilli hækkun heimilisuppbótar árið 1997 var niðurfelling fastagjalds síma og áskriftar RÚV aflögð.

Mynd 10. Kaupmáttur bóta

Vísitölur 1990=100.

Bætur, laun og verðlag

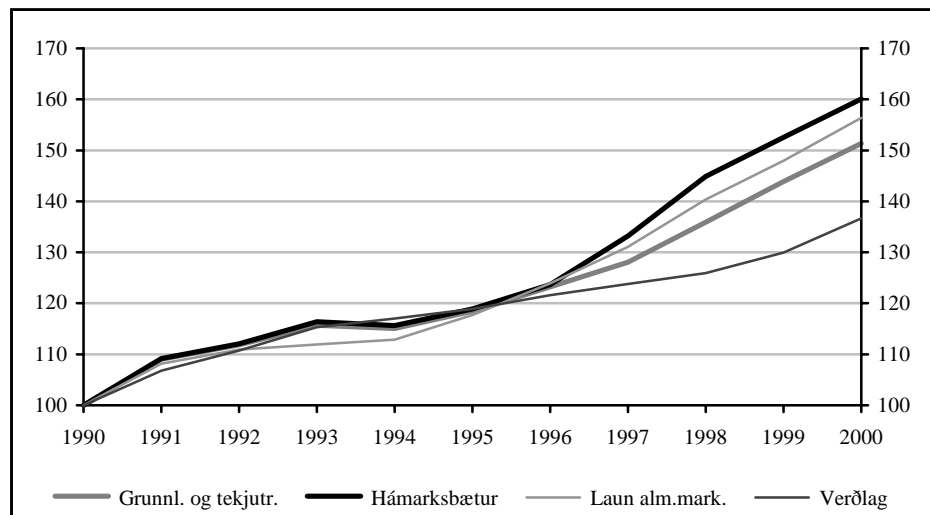
Lög um almannatryggingar kveða á um að bætur almannatrygginga skuli breytast árlega í samræmi við fjárlög hverju sinni. Ákvörðunin skal taka mið af launaþróun, þó þannig að bætur hækki aldrei minna en verðlag samkvæmt vísitölu neysluverðs. Ef kaupmáttur launa dregst saman er kaupmáttur bóta varinn, þótt almennt sé gert ráð fyrir að bæturnar fylgi almennum taxtahækkunum. Til grundvallar þessari stefnu liggur það viðhorf að almannatryggingar séu öryggisnet, komi til viðbótar greiðslum úr lífeyrissjóðum og að bætur taki mið af framfærslu.

Kaupmáttur bóta varinn 1990-1994

Íslenskt þjóðarþú hreppti mótvind á fyrri hluta títunda áratugarins. Atvinnuleysi jókst og kaupmáttur launa lækkaði. Á þeim tíma var kaupmáttur bóta almannatrygginga hins vegar tiltölulega stöðugur, eins og sést á mynd 10.

Mynd 11. Laun, bætur og verðlag 1990-2000

Vísitölur 1990=100.

**Bætur halda í við
laun á almennum
markaði 1995-2000**

Í þeirri uppsveiflu sem þjóðarbúið hefur notið undanfarin ár hefur kaupmáttur launa vaxið hröðum skrefum. Mannekla á ýmsum sviðum hefur leitt til umtalsverðs launaskriðs, þ.e. hækkun launa umfram hækkun samningsbundinna kaup-taxta. Þá hefur verið gerð grundvallarbreyting á kjaramálum opinberra starfsmanna. Þessir þættir hafa haft í för með sér að launavísitalan í heild hefur hækkað umfram taxta og kaupmáttur launa hefur batnað á undanförunum fimm árum um rúm 20%. Vegna fyrrnefndrar skipulagsbreytingar í kjaramálum opinberra starfsmanna er eðlilegra að miða við almenna markaðinn en þar hefur kaupmáttur vaxið um rúm 15% á sama tíma. Kaupmáttur bóta hefur haldið í við kaupmátt á almennum vinnumarkaði og raunar hefur kaupmáttur tryggðra lágmarkstekna aukist ívið meira.

4. Tillögur

Stefnumörkun	<p>Starfshópurinn hefur farið ítarlega yfir lífeyristryggingar almannatrygginga og leggur fram hugmyndir grundvallaðar á þeim athugunum. Þá er og horft til eftirfarandi stefnumörkunar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lífeyrissjóðirnir munu bera uppi lífeyri landsmanna er fram í sækir í enn ríkari mæli en nú. Taka þarf tillit til þessarar stefnumörkunar við allar breytingar á lífeyri almannatrygginga. • Lífeyrir almannatrygginga gegnir fyrst og fremst hlutverki öryggisnets. • Þessi framtíðarsýn kallar á áframhaldandi tekjutengingu.
Starf vinnuhópsins	<p>Með vísan til erindisbréfs fólst vinna hópsins framan af einkum í því að leita leiða til þess að einfalda lífeyristryggingar almannatrygginga og bæta stöðu þeirra sem lakast eru settir.</p>
Einföldun ekki markmið í sjálfu sér	<p>Núverandi tilhögun bóta almannatrygginga er afar flókin. Vinnuhópurinn hafði sett fram hugmyndir um einföldun á kerfinu sem fólust einkum í því að steypa grunnlífeyri og tekjutryggingu saman í einn bótaflokk. Í þeim fólst allröttæk uppstökkun á kerfi almannatrygginga. Eins og lýst er nánar hér að framan er kerfið í dag mjög flókið og einföldun hlýtur að leiða til þess að sumir komi betur út en aðrir. Það er niðurstaða vinnuhópsins að þegar til kastanna kemur leiði einfaldanir á kerfinu til tilfærslna á milli einstakra hópa lífeyrisþega og því erfitt að tryggja hækkun bóta til þeirra er við knöppust kjör búa umfram aðra, án þess að útgjöld aukist mjög mikið. Hópurinn telur því að markmiði um verulega einföldun verði ekki náð þannig að meginhlutverk kerfisins séu í heiðri höfð, jafnframt því að útgjöldum sé haldið í skefjum.</p>
Sameining grunnlífeyris og tekjutryggingar?	<p>Með því að sameina grunnlífeyri og tekjutryggingu sem eru bæði tekjutengdar bætur, þótt mismunandi reglur gildi um skerðingu þeirra, næðist umtalsverð einföldun á lífeyriskerfinu. Við þetta myndi meginbótaflokkum fækka úr fjórum í þrjá og fyrir allstóran hóp lífeyrisþega stæði aðeins einn bótaflokkur eftir. Þessi bótaflokkur væri tekjutengdur með sama hætti og nú gildir um tekjutryggingu, skerðingarhlutfall 45% og frítekjumörk þau sömu.</p>
Hækkun óskertra bóta er dýr	<p>Önnur leið til einföldunar væri sú að hækka bætur verulega og afnema alla tekjutengingu. Þessi leið er ófær og má í því sambandi benda á að kostnaður við hækkun grunnlífeyris um 1.000 kr. á mánuði er um 450 milljónir kr. á ári og hækkun tekjutryggingar um sömu fjárhæð kostar 415 milljónir á ári. Minnkun skerðingar tekjutryggingar um 5% kostar um 280 milljónir kr. á ári.</p>
Dómur Hæstaréttar	<p>Margvíslegar forsendur breyttust með dómi Hæstaréttar í máli Öryrkjabandalags Íslands gegn Tryggingarstofnun ríkisins er gekk 19. desember síðastliðinn. Breytingar á lögum er samþykktar voru á Alþingi leiddu til þess að kerfi lífeyristrygginga varð umtalsvert flóknara en áður. Þau sjónarmið sem fram koma í dómnum og í lögnum fólu í sér aðrar áherslur en í tillögum er vinnuhópurinn hafði mótað.</p>
Meginmarkmið	<p>Helstu markmið þeirrar tillögu sem hér er lögð fram eru:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bæta kjör þeirra sem verst eru settir og minnka jaðaráhrif þeirra. • Jafna kjör hjóna og einhleypra lífeyrisþega. • Hvetja öryrkja til atvinnuþátttöku.

- Auka sveigjanleika lífeyrstrygginga.

**Breyting
tekjutryggingar-
auka**

Tekjutryggingarauki verður hækkaður úr kr. 7.409 á mánuði í kr. 14.062, sem er hækkun um tæplega 90%. Þá verður skerðing tekjutryggingarauka minnkuð úr 100% í 67%.

Tekjutryggingarauki stendur í dag eingöngu einhleypum til boða og eiga þeir einir rétt á henni sem eru einir um heimilisrekstur án þess að njóta fjárhagslegs hagræðis af sambýli við aðra. Vinnuhópurinn leggur til að tekjutryggingarauki standi öllum lífeyrisþegum til boða óháð hjúskaparstöðu og heimilisaðstæðum öðrum og taki þannig eingöngu tillit til tekna. Hópurinn gerir tillögu um að óskertur tekjutryggingarauki hjóna eða þeirra annarra sem eru í sambýli við aðra verði kr. 10.548 á mánuði á hvern lífeyrisþega. Ef einungis annað hjóna er lífeyrisþegi er sama fjárhæð greidd. Til skerðingar á tekjutryggingarauka reiknast helmingur samanlagðra tekna hjóna eða sambýlisfólks.

**Hækkun
grunnlífeyris
hjóna**

Grunnlífeyrir hjóna, sem bæði eru lífeyrisþegar, er í dag 90% af grunnlífeyri einhleypings. Vinnuhópurinn telur slíka mismunun óeðlilega og leggur til að grunnlífeyrir hjóna verði hækkaður úr kr. 16.582 á mánuði í kr. 18.424.

**Hækkun frítekjumark
ells lífeyris-
þega vegna launa**

Sérstakt frítekjumark vegna tekjutryggingar ellilífeyrisþega hefur verið í gildi gagnvart greiðslum úr lífeyrissjóði. Árið 1995 var þetta frítekjumark lagt niður við útreikning tekjutryggingar örorkulífeyrisþega, en almennt frítekjumark hækkað sem því nam. Vinnuhópurinn leggur til að sami háttur verði hafður á við úrskurð tekjutryggingar ellilífeyrisþega. Samkvæmt tillögunni hækkar frítekjumark tekjutryggingar ellilífeyrisþega úr kr. 22.380 á mánuði í 32.512.

Sérstakt frítekjumark hjóna vegna lífeyrissjóðs er í dag kr. 7.093 á hvort þeirra. Til þess að gæta samræmis felur tillagan í sér að almennt frítekjumark þeirra hækki um meira en því nemur eða um 10 þús. kr.

**Hluti atvinnutekna
öryrkja undanþeginn
skerðingu bóta**

Vinnuhópurinn hefur lagt áherslu á að koma til móts við öryrkja og minnka þau jaðaráhrif sem margir þeirra setja fyrir sig gagnvart þátttöku í atvinnulífnum. Niðurstaða hópsins er sú að þessu markmiði verði best náð með því að hluti atvinnutekna öryrkja komi ekki til skerðingar tekjutryggingar og heimilisuppbótar og leggur til að það hlutfall verði 40%. Við þessa breytingu nýtur einhleypur öryrki óskertrar tekjutryggingar þar til launatekjur hans eru orðnar tæplega 56 þús. kr. á mánuði í stað kr. 33.570 í dag. Öryrki í sambúð mun einnig njóta þessara breytinga og sama hlutfall launatekna hans verða undanskilið skerðingu.

**Heimild til frestunar
á töku lífeyris**

Vinnuhópurinn leggur til að heimilt verði að fresta töku lífeyris til allt að 72 ára aldurs gegn hækkun grunnlífeyris, tekjutryggingar og heimilisuppbótar er gæti numið allt að ½% á mánuði. Frestun á töku lífeyris til 72 ára aldurs gæti þannig falið í sér að allt að 30% hækkun lífeyris og tryggt einhleypum ellilífeyrisþega 99 þús. kr. á mánuði. Þetta er til þess að gera starfslok sveigjanlegri og tekur ennfremur mið af reglum flestra lífeyrissjóða sem bjóða upp á töku lífeyris á aldrinum 65-70 ára. Einnig er horft til reglna um viðbótarlífeyrissparnað. Um langt skeið var heimild í lögum til frestunar á töku ellilífeyris allt til 72 ára aldurs gegn hækkun greiðslu sem var byggð á tryggingarfræðilegu mati. Fáir nýttu sér þetta, enda kom hækkunin eingöngu á grunnlífeyri. Með tillögunni opnast raunhæfari möguleika til frestunar gegn hækkun. Margt mælir með þessari tillögu. Nefna má að reglur um viðbótarlífeyrissparnað kveða á um að hann geti orðið til ráðstöfunar samkvæmt ákveðnum reglum þegar einstaklingur nær 60 ára aldri. Athugun á vegum vinnuhópsins sýnir að ekki þarf að vera

um aukinn að ræða fyrir ríkissjóð. Huga þarf nánar að útfærslu þessa þáttar á tryggingafræðilegan hátt.

Hækkun frekari uppbótar	Samhliða þessum breytingum er nauðsynlegt að hækka tekjumörk vegna frekari uppbótar. Þessu veldur að við ákvörðun frekari uppbótar er tekið tillit til annarra bóta almannatrygginga og tekjumörk í dag eru kr. 105.347 á mánuði. Til samræmis þarf að hækka þessi mörk í kr. 112.000 á mánuði.
Samræming frítekjumarks grunnlífeyris	Frítekjumark grunnlífeyris hefur verið ákveðið með tilliti til þess að grunnlífeyrir skerðist ekki fyrr en tekjutrygging er að fullu uppurinn. Hefur þetta haft í för með sér að frítekjumarkið er mismunandi frá einum hópi til annars. Nú er hins vegar lagt til að frítekjumark allra verði kr. 105.930 á mánuði og hefur það í för með sér nokkra hækkun fyrir flesta hópa.
Hækkun tryggðra lágmarkstekna	Samkvæmt þessum tillögum hækka tryggðar lágmarkstekjur einhleypa lífeyrisþega um kr. 6.653 á mánuði vegna hækkunar tekjutryggingarauka, sem er um 9% hækkun. Tryggðar lágmarkstekjur einhleyps ellilífeyrisþega eru í dag kr. 72.659 á mánuði en yrðu samkvæmt tillögunum kr. 79.312 á mánuði. Tekjutrygging öryrkja er ívið hærri en ellilífeyrisþega og tryggðar lágmarkstekjur einhleyps öryrkja eru kr. 73.546 á mánuði í dag, en yrðu kr. 80.199 á mánuði samkvæmt tillögunni. Margir einhleypir eiga ekki kost á heimilisuppbót og tekjutryggingarauka en öðlast rétt til síðarnefnda bótaflokksins með þessum tillögum. Tryggðar lágmarkstekjur þessa hóps munu hækka um kr. 10.548 á mánuði sem er um 21% hækkun.
Staða hjóna	Staða lífeyrisþega í sambúð mun batna umtalsvert eftir þessum tillögum. Í dag nema tryggðar tekjur hjóna sem bæði eru ellilífeyrisþegar kr. 96.522 á mánuði en myndu hækka í kr. 121.302 á mánuði samkvæmt tillögunni og er hækkunin 25,7%. Hvort hjóna fær í dag að hámarki 67% af tryggðum lágmarkstekjum einhleyps ellilífeyrisþega og felur tillagan í sér að hlutfallið hækkar í 76,5%.
Samantekt	Í töflu 7 er tekið saman yfirlit yfir fjárhæð bóta í dag og samkvæmt þessum tillögum.

Tafla 7. Bótafjárhæðir í nýju kerfi

<i>Einhleypur ellilífeyrisþegi</i>			<i>Einhleypur örorkulífeyrisþegi</i>		
	Var	Verður		Var	Verður
Tryggðar lágmarkstekjur	72.659	79.312	Tryggðar lágmarkstekjur	73.546	80.199
Grunnlífeyrir	18.424	18.424	Grunnlífeyrir	18.424	18.424
Tekjutrygging	31.679	31.679	Tekjutrygging	32.566	32.566
Heimilisuppbót	15.147	15.147	Heimilisuppbót	15.147	15.147
Tekjutryggingarauki	7.409	14.062	Tekjutryggingarauki	7.409	14.062
Frítekjumörk			Frítekjumörk		
Frítekjumark grunnlífeyris	101.310	105.939	Frítekjumark grunnlífeyris	105.939	105.939
Frítekjumark tekjutryggingar	22.380	32.512	Frítekjumark tekjutryggingar	33.570	33.570
- Viðbót vegna gr. úr lífeyrissjóð	10.132	0	- Viðbót vegna gr. úr lífeyrissjóð	0	0
Skerðing			Skerðing		
Grunnlífeyrir	30%	30%	Grunnlífeyrir	25%	25%
Tekjutrygging	45%	45%	Tekjutrygging	45%	45%
Tekjutryggingarauki	100%	67%	Tekjutryggingarauki	100%	67%

<i>Hjón bæði ellilífeyrisþegar</i>			<i>Hjón annað ellilífeyrisþegi</i>		
	Var	Verður		Var	Verður
Tryggðar lágmarkstekjur	48.261	60.651	Tryggðar lágmarkstekjur	50.103	60.651
Grunnlífeyrir	16.582	18.424	Grunnlífeyrir	18.424	18.424
Tekjutrygging	31.679	31.679	Tekjutrygging	31.679	31.679
Tekjutryggingarauki	0	10.548	Tekjutryggingarauki	0	10.548
Lágmarkstekjutrygging annars hjóna	25.000	25.000	Lágmarkstekjutrygging annars hjóna	25.000	25.000
Frítekjumörk			Frítekjumörk		
Frítekjumark grunnlífeyris	101.310	105.939	Frítekjumark grunnlífeyris	101.310	105.939
Frítekjumark tekjutryggingar	22.380	32.512	Frítekjumark tekjutryggingar	44.760	54.892
- Viðbót vegna gr. úr lífeyrissjóð	7.093	0	- Viðbót vegna gr. úr lífeyrissjóð	10.132	0
Skerðing			Skerðing		
Grunnlífeyrir	30%	30%	Grunnlífeyrir	30%	30%
Tekjutrygging	45%	45%	Tekjutrygging	45%	45%
Lágmarkstekjutrygging annars hjóna	67%	67%	Lágmarkstekjutrygging annars hjóna	67%	67%
Tekjutryggingarauki		67%	Tekjutryggingarauki		67%

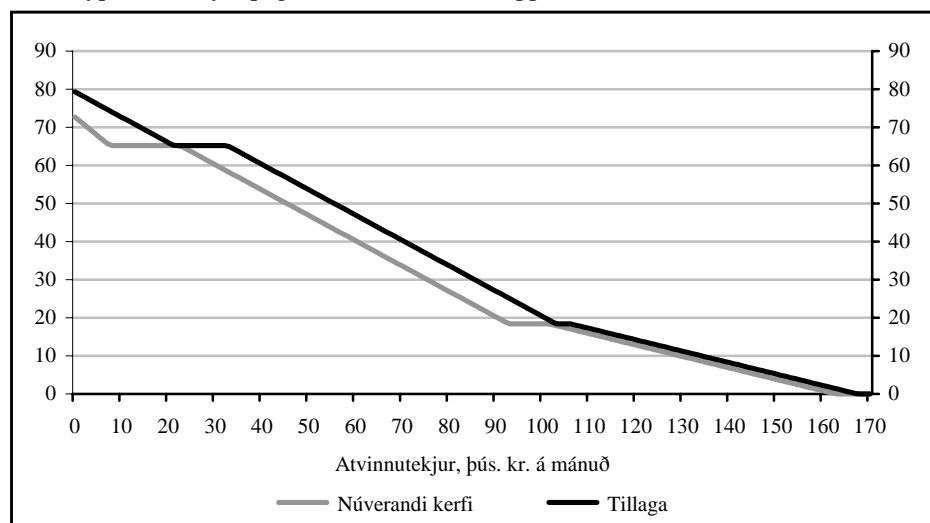
<i>Hjón bæði örorkulífeyrisþegar</i>			<i>Hjón annað örorkulífeyrisþegi</i>		
	Var	Verður		Var	Verður
Tryggðar lágmarkstekjur	49.148	61.538	Tryggðar lágmarkstekjur	50.990	61.538
Grunnlífeyrir	16.582	18.424	Grunnlífeyrir	18.424	18.424
Tekjutrygging	32.566	32.566	Tekjutrygging	32.566	32.566
Tekjutryggingarauki	0	10.548	Tekjutryggingarauki	0	10.548
Lágmarkstekjutrygging annars hjóna	25.000	25.000	Lágmarkstekjutrygging annars hjóna	25.000	25.000
Frítekjumörk			Frítekjumörk		
Frítekjumark grunnlífeyris	103.245	105.939	Frítekjumark grunnlífeyris	103.245	105.939
Frítekjumark tekjutryggingar	33.570	33.570	Frítekjumark tekjutryggingar	67.140	67.140
Skerðing			Skerðing		
Grunnlífeyrir	25%	25%	Grunnlífeyrir	25%	25%
Tekjutrygging	45%	45%	Tekjutrygging	45%	45%
Lágmarkstekjutrygging annars hjóna	67%	67%	Lágmarkstekjutrygging annars hjóna	67%	67%
Tekjutryggingarauki		67%	Tekjutryggingarauki		67%

5. Samanburður við núverandi kerfi

Einhleypur ellilífeyrisþegi með atvinnutekjur

Á mynd 12 er gerður samanburður á greiðslum til einhleypra lífeyrisþega í dag og samkvæmt tillögu vinnuhópsins. Gert er ráð fyrir að þeir eigi rétt á heimilisuppbótum og hefur atvinnutekjur allt að 170 þús. kr. á mánuði. Samanburður leiðir í ljós að greiðslur til lífeyrisþega með lágur tekjur hækka mest, bæði vegna hækkunar á tekjutryggingarauka og vegna minni skerðingar á honum. Hækkun almenns frítekjumarks vegna tekjutryggingar og heimilisuppbótar kemur og þeim til góða sem eru með hærri atvinnutekjur.

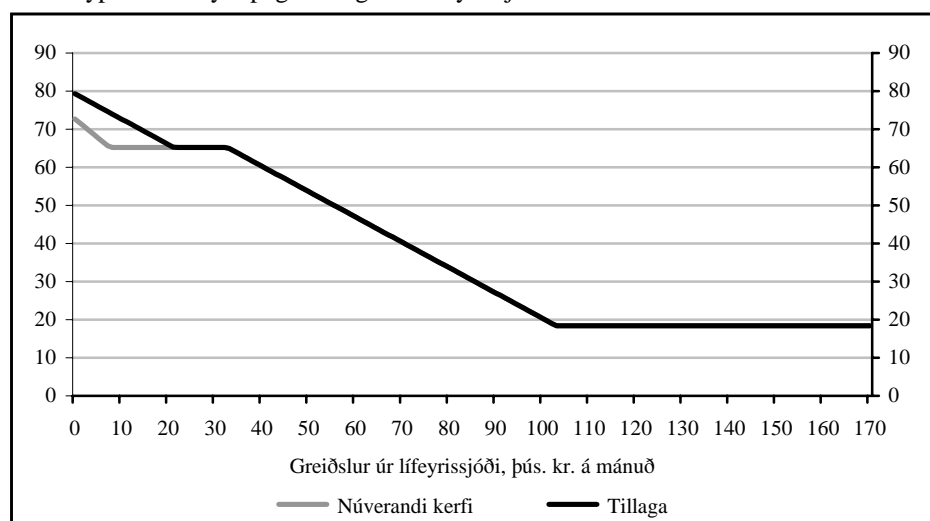
Mynd 12. Samanburður á greiðslum almannatrygginga
Einhleypur ellilífeyrisþegi með rétt á heimilisuppbót.

Einhleypur ellilífeyrisþegi með greiðslur úr lífeyrissjóði

Í mynd 13 er gert ráð fyrir að viðkomandi fái eingöngu tekjur úr lífeyrissjóði. Þar sem hið sérstaka frítekjumark tekjutryggingar vegna lífeyrissjóðstekna er fellt inn í hið almenna frítekjumark breytist tekjutrygging ekki.

Mynd 13. Samanburður á greiðslum almannatrygginga
Einhleypur ellilífeyrisþegi með gr. úr lífeyrissjóði.

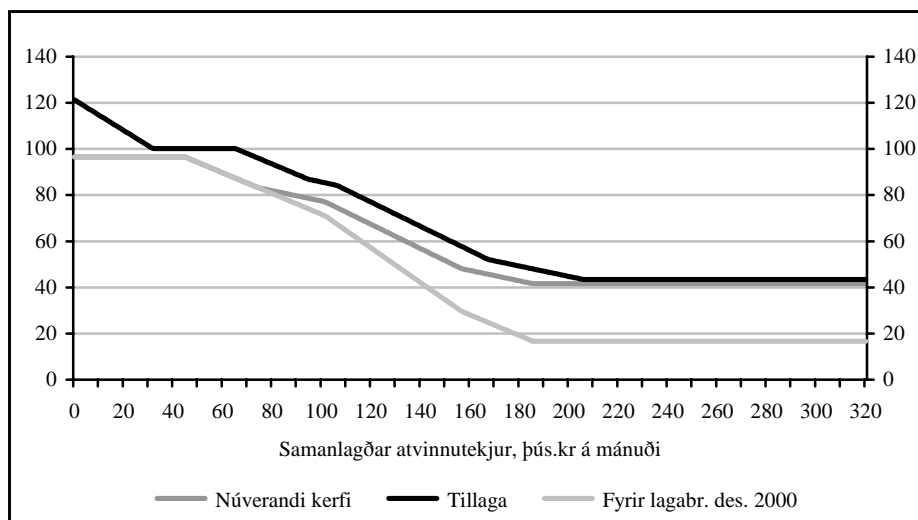

Hjón bæði elli- lífeyrisþegar

Mynd 14 tekur mið af hjónum sem bæði eru lífeyrisþegar. Þau fá ekki greiðslur úr lífeyrissjóði, annað aftar atvinnutekna og hitt er án tekna. Kjör lífeyrisþega sem við þessar aðstæður búa batna mjög eins og myndin sýnir. Við lágur tekjur skiptir tekjutryggingaraukinn mestu sem og hækkun grunnlífeyris. Hækkun frítekjumarks gagnvart atvinnutekjum bætir kjör þeirra sem eru með hærri tekjur. Á myndinni er einnig dreginn ferill er sýnir hvernig samhengi tekna og bóta var háttáð fyrir breytingu á lagaákvæðum um tekjutryggingu lífeyrisþega í sambúð. Þær breytingar komu einkum þeim lífeyrisþegum til góða er eiga maka er afla sémilegra tekna.

Mynd 14. Samanburður á greiðslum almannatrygginga

Hjón bæði ellilífeyrisþegar. Annað með atvinnutekjur, hitt án tekna.

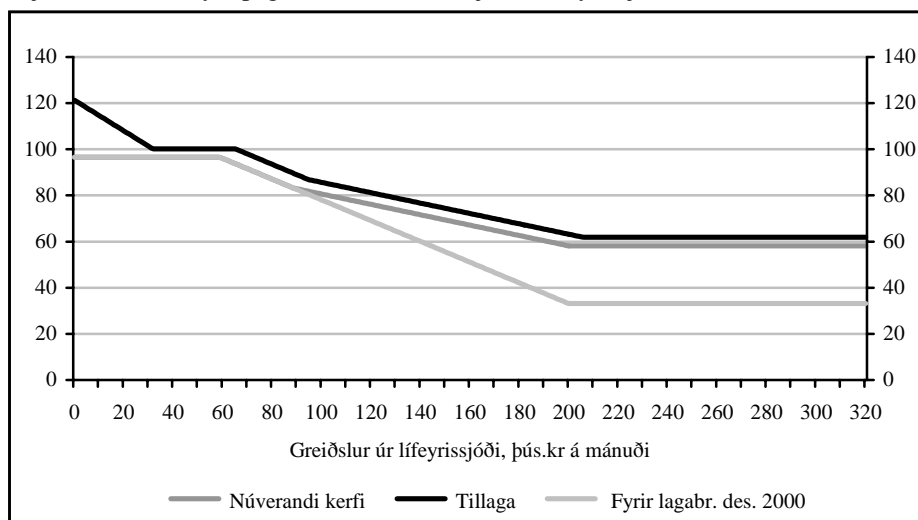

Hjón bæði ellilífeyrisþegar

Mynd 15 tekur mið af hjónum sem eru ellilífeyrisþegar og eins er ástatt um og í fyrri mynd, nema að í stað atvinnutekna koma greiðslur úr lífeyrissjóði. Þar sem frítekjumark gagnvart tekjum úr lífeyrissjóði breytist ekki er hækkun bóta ekki eins mikil og fram kom í mynd 14.

Mynd 15. Samanburður á greiðslum almannatrygginga

Hjón bæði ellilífeyrisþegar. Annað með tekjur úr lífeyrissjóði, hitt án tekna.

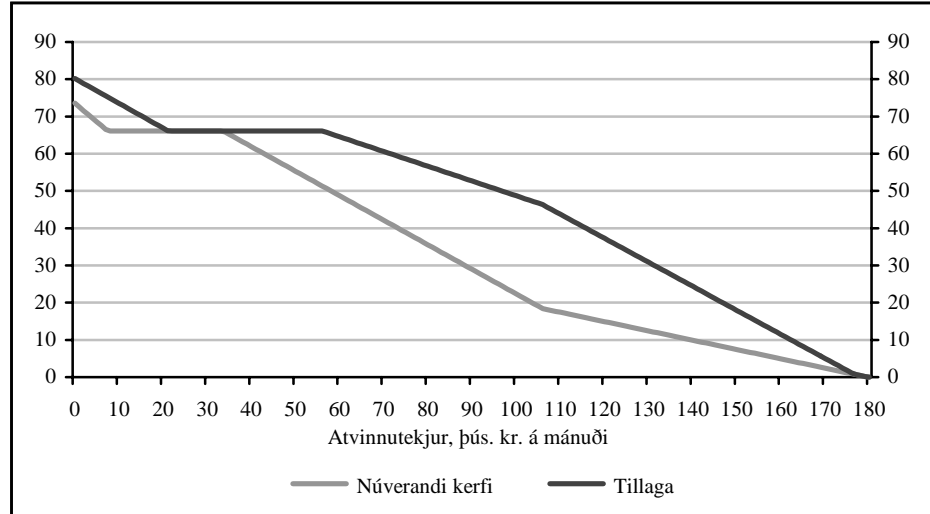

Einhleypur öryrki

Verulega er komið til móts við öryrkja í þessum tillögum. Hækkun og breikkun tekjutryggingaraukans bæta hag einhleypra öryrkja með lágur tekjur. Hlutföllun á atvinnutekjum við útreikning tekjutryggingar leiðir einnig til umtalsverðrar hækkunar bóta til þeirra sem hafa nokkrar atvinnutekjur og dregur stórlega úr

jaðaráhrifum sem hafa verið mörgum öryrkjum þröskuldur á leið út á vinnumarkaðinn. Mynd 16 sýnir að bætur öryrkja með atvinnutekjur hækka verulega með þessari tillögu.

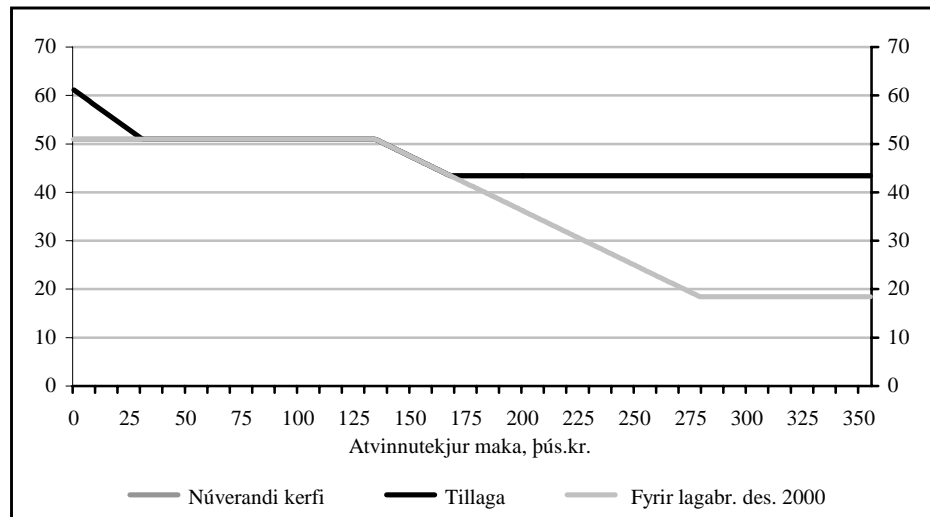
Mynd 16. Samanburður á greiðslum almannatrygginga
Einhleypur örorkulífeyrisþegi með rétt á heimilisuppbót.

Hjón annað tekjulaus öryrki

Mynd 17 dregur upp samhengi milli tekna og bóta hjóna þar sem annað er tekjulaus öryrki og hitt aflar atvinnutekna. Hækkun bóta felst aðeins í tekjutryggingaraukanum. Myndin sýnir einnig þá miklu hækkun bóta til öryrkja í sambúð sem fólst í lagabreytingu í kjölfar dóms Hæstaréttar um tekjutryggingu öryrkja.

Mynd 17. Samanburður á greiðslum almannatrygginga
Hjón annað tekjulaus örorkulífeyrisþegi.

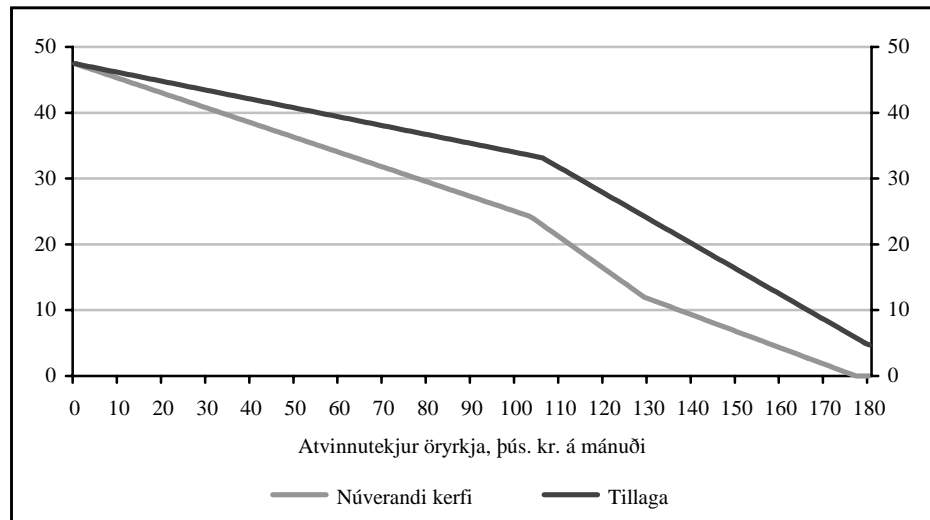

Hjón annað öryrki

Mynd 18 dregur upp samhengi milli tekna og bóta hjóna þar sem annað er öryrki og aflar atvinnutekna, en atvinnutekjur makans eru 150 þús. kr. á mánuði. Myndin sýnir vel þann hvata sem tillagan færir öryrkjanum til þess að afla atvinnutekna, því bætur hækka verulega og hækkunin er því meiri sem tekjur eru hærri.

Mynd 18. Samanburður á greiðslum almannatrygginga

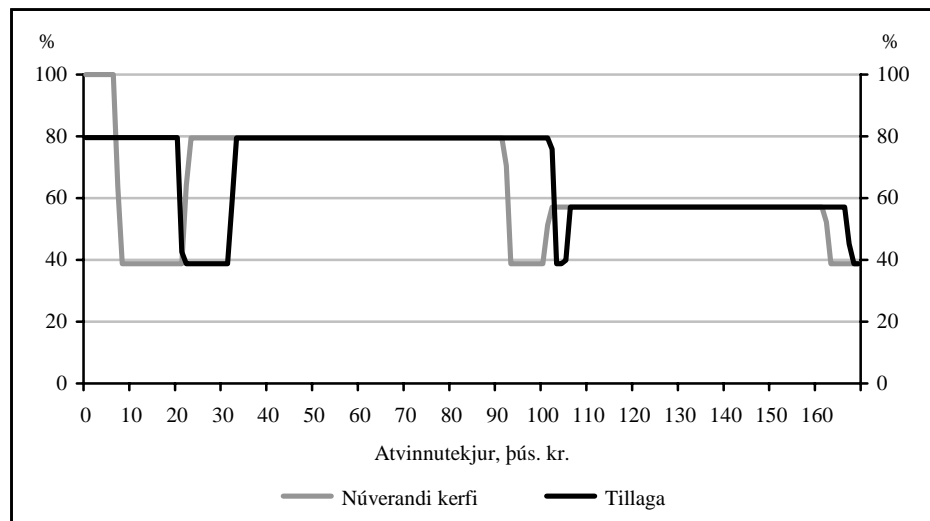
Hjón annað öryrki með atvinnutekjur, maki með 150 þús. kr. laun.

Jaðaráhrif einhleyps ellilífeyrisþega

Lífeyrisþegi sem fær tekjutryggingarauka sætir skerðingu sem er 100% í dag, að vísu á stuttu tekjubili. Með lækkun skerðingar á tekjutryggingarauka niður í 67% lækka jaðaráhrifin niður í tæp 80%. Þetta er sýnt á mynd 19.

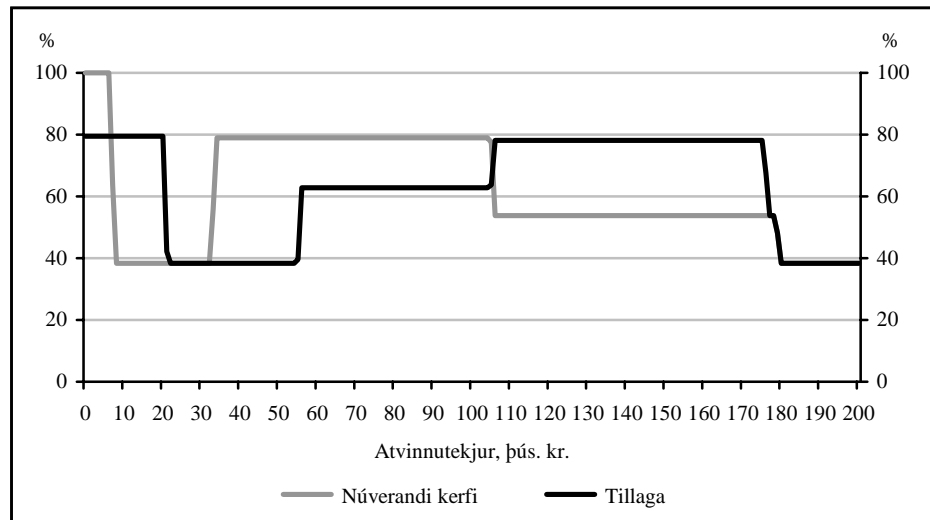
Mynd 19. Samanburður á jaðaráhrifum m.v. núverandi kerfi og tillögu

Einhleypur ellilífeyrisþegi með heimilisuppbót.

Jaðaráhrif einhleyps öryrkja

Eins og mynd 20 sýnir hefur tillaga í för með sér verulega lækkun á jaðaráhrifum öryrkja með allt fram að rúmlega 100 þús. kr. atvinnutekjum. Jaðaráhrifin eru tæplega 80% á löngu tekjubili í dag en samkvæmt tillögunni verða lækka þessi áhrif niður í rúm 60% gagnvart launatekjum. Við hærri tekjur aukast jaðaráhrifin á ný upp í 80%.

Mynd 20. Samanburður á jaðaráhrifum m.v. núverandi kerfi og tillögu
Einhleypur öryrki með heimilisuppbót.

Dæmi 1. Einhleypur ellilífeyrisþegi, með rétt á heimilisuppbót

Tekjur á mán. Þús. kr.	Atvinnutekjur Gr. almannatrygginga			Lífeyristekjur Gr. almannatrygginga		
	Í dag	Tillaga	Breyting, tekna alls	Í dag	Tillaga	Breyting, tekna alls
	0	72.659	79.312	9,2%	72.659	79.312
10	65.250	72.645	9,8%	65.250	72.645	9,8%
20	65.250	65.979	0,9%	65.250	65.979	0,9%
30	60.181	65.250	5,6%	65.250	65.250	0,0%
40	53.530	60.269	7,2%	60.269	60.269	0,0%
50	46.878	53.618	7,0%	53.618	53.618	0,0%
100	18.424	20.359	1,6%	20.359	20.359	0,0%

Dæmi 2. Hjón bæði ellilífeyrisþegar

Tekjur á mán. Þús. kr.	Atvinnutekjur ¹⁾ Gr. almannatrygginga				Lífeyristekjur ¹⁾ Gr. almannatrygginga		
	Fyrir lög í des. 2000	Í dag	Tillaga	Breyting, tekna alls	Í dag	Tillaga	Breyting, tekna alls
	0	96.522	96.522	121.302	25,7%	96.522	121.302
10	96.522	96.522	114.635	17,0%	96.522	114.635	17,0%
25	96.522	96.522	104.635	6,7%	96.522	104.635	6,7%
50	94.164	94.164	100.206	4,2%	96.522	100.206	2,5%
100	71.664	77.414	85.657	4,6%	80.605	85.657	2,8%
150	34.557	51.557	61.189	4,8%	69.355	74.407	2,3%

¹⁾ Gert ráð fyrir að annað hjóna sé án tekna.

Dæmi 3. Einhleypur örorkulífeyrisþegi

Tekjur á mán. Þús. kr.	Með rétt á heimilisuppbót			Ekki með rétt á heimilisuppbót		
	Atvinnutekjur Gr. almannatrygginga			Atvinnutekjur Gr. almannatrygginga		
	Í dag	Tillaga	Breyting, tekna alls	Í dag	Tillaga	Breyting, tekna alls
0	73.546	80.199	9,0%	50.990	61.538	20,7%
10	66.137	73.532	9,7%	50.990	54.871	6,4%
20	66.137	66.866	0,8%	50.990	50.990	0,0%
30	66.137	66.137	0,0%	50.990	50.990	0,0%
40	61.898	66.137	4,2%	48.097	50.990	3,3%
50	55.305	66.137	10,3%	43.597	50.990	7,9%
100	22.340	48.712	21,6%	21.097	39.097	14,9%

Dæmi 4. Hjón, annað örorkulífeyrisþegar

Tekjur á mán. þús. kr.	Lífeyrisþegi	Maki	Atvinnutekjur Gr. almannatrygginga			
			Fyrir lög í des. 2000	Í dag	Tillaga	Breyting, tekna alls
			0	100	50.990	50.990
10	100	50.990	50.990	50.990	0,0%	
20	100	50.990	50.990	50.990	0,0%	
30	100	50.990	50.990	50.990	0,0%	
40	100	49.703	49.703	50.990	2,6%	
50	100	47.453	47.453	50.990	7,5%	
60	100	45.203	45.203	50.603	11,9%	
70	100	42.953	42.953	49.253	14,7%	

6. Tekjur lífeyrisþega og útgjöld almannatrygginga

Kostnaður í heild Athuganir benda til að þessar tillögur feli í sér að útgjöld Tryggingarstofnunar muni hækka um 1.350 milljónir króna. Hér er um verulega aukningu útgjalda að ræða eða sem nemur um 7% af heildarútgjöldum til þessa málaflokks. Þyngst vegur hækkun tekjutryggingarauka og þeirra breytinga á henni sem hér eru lagðar fram, sem leiða til 675 milljón króna útgjaldaauka á ári.

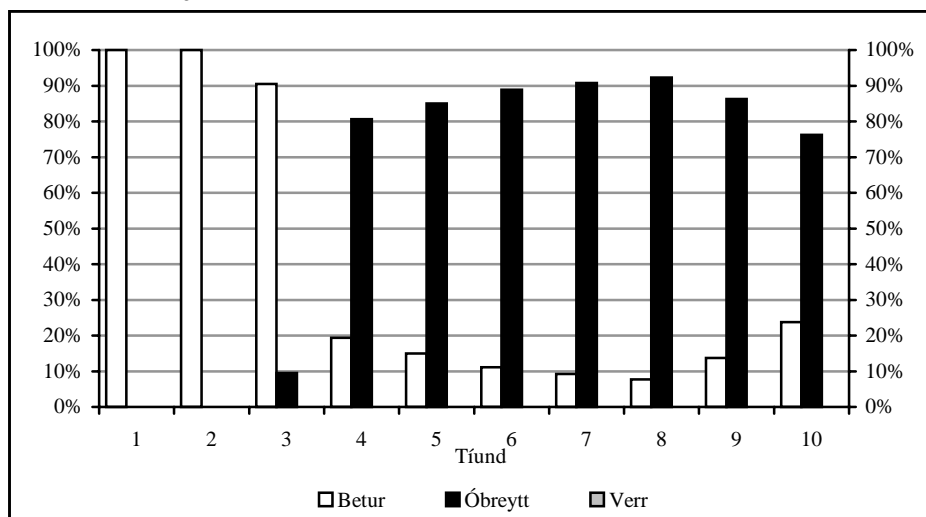
Áhrif á einstaka tekjuhópa Lífeyrislíkan Þjóðhagsstofnunar sem tekur mið af skattframtölum lífeyrisþega var notað til að meta kostnað af þessari tillögu og jafnframt til að kanna áhrif tillagnanna á einstaka tekjuhópa. Til þess að sýna breytingar á ráðstöfunartekjum lífeyrisþega eftir tekjum þeirra er litið á tíunduhópa. Í því felst að lífeyrisþegum er raðað eftir tekjum frá þeim tekjulægstu til þeirra hæstu. Þeim er síðan skipt í tíu jafn fjölmenna hópa. Í efsta hópnum eru þannig þau 10% lífeyrisþega sem hafa hæstu tekjurnar.

6.1 Ellilífeyrisþegar

Fjöldi ellilífeyrisþega sem fá hærri bætur Áætlað er að bætur um 18-18.500 ellilífeyrisþega hækki við þessar tillögur eða 70% þeirra. Tekjutryggingarauki um 4.000 einhleypra ellilífeyrisþega mun hækka og 800-850 hjón, sem bæði eru ellilífeyrisþegar, munu fá tekjutryggingarauka og um 100 þar sem annað er ellilífeyrisþegi.

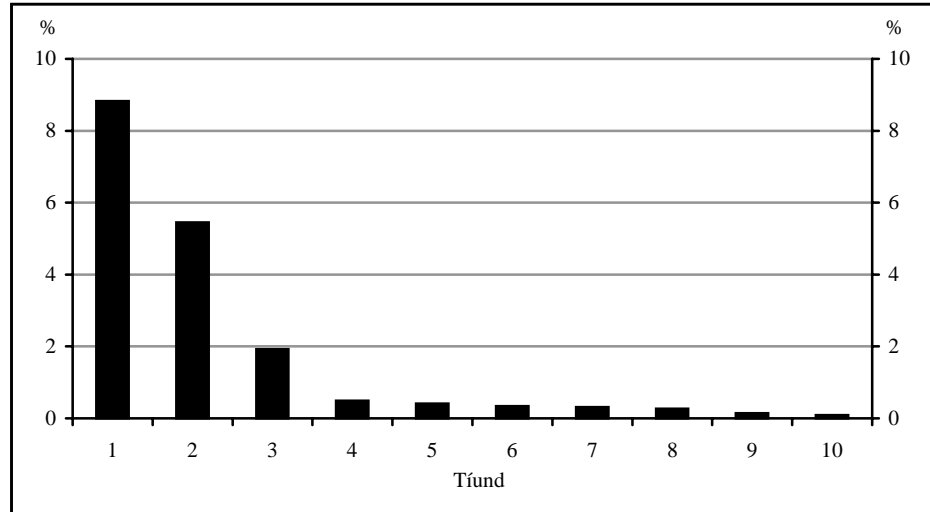
Einhleypir Tilgangur tillagnanna er að bæta kjör þeirra sem eru með lægstar tekjur. Mynd 21 sýnir að sá tilgangur næst, því ráðstöfunartekjur allra einhleypra ellilífeyrisþega í tveimur lægstu hópnum hækka, og níu af hverjum tíu í þeim næsta. Í hverjum hóp eru um 1.200 manns.

Mynd 21. Hlutfall einhleypra ellilífeyrisþega sem verða fyrir breytingu á ráðstöfunartekjum

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

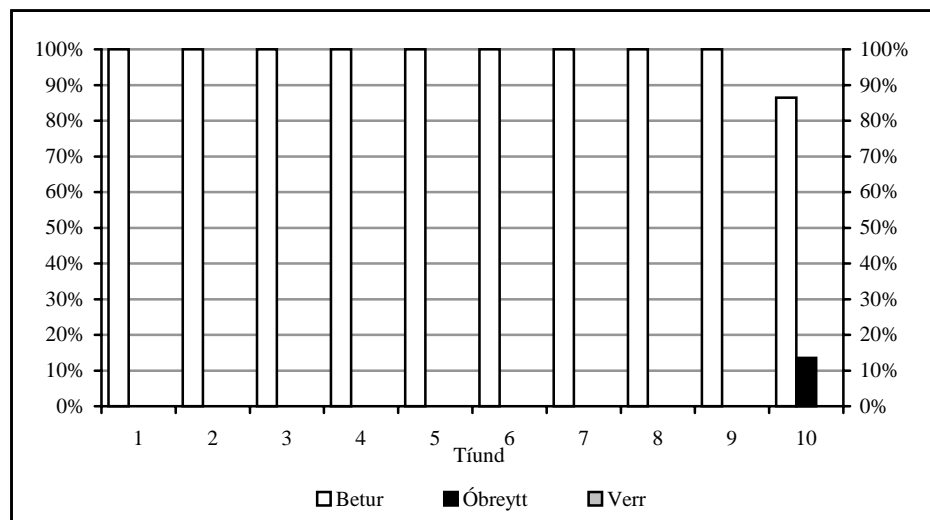
Myndir 22 og 23 sýna að hækkun ráðstöfunartekna er mest hjá þeim sem eru með minnstar tekjur eða um 9%, rúmlega 5% hjá næsta hóp og um 2% á þriðja hópinn. Hækkunir til þeirra sem eru með hærri tekjur eru litlar og ganga til þeirra sem fá lítið úr lífeyrissjóði.

Mynd 22. Hlutfallsleg breyting ráðstöfunartekna einhleypa ellilífeyrisþega

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Áhrif á hjón

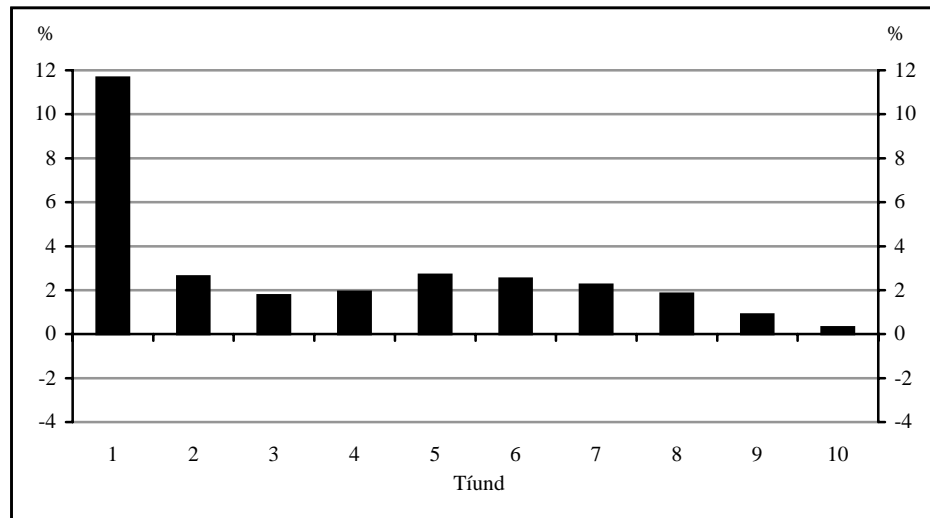
Hækkun grunnlífeyris hjóna hefur í för með sér að hagur nær allra þeirra vænkast eins og mynd 23 sýnir. Til viðbótar kemur hækkun almenna frítekjumarkansins gagnvart atvinnutekjum. Ástæða þess að ráðstöfunartekjur nokkurra í efsta tekjuhópnum breytast ekki er að tekjur þeirra eru það háar að þau fá ekki greiðslur frá Tryggingastofnun.

Mynd 23. Hlutfall giftra ellilífeyrisþega sem verða fyrir breytingu á ráðstöfunartekjum, bæði lífeyrisþegar

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Í tillögunni felst að ráðstöfunartekjur flestra hjóna aukast. Tekjuhækkunin er tæplega 12% hjá þeim sem eru með lægstur tekjur eins og mynd 24 sýnir, þar gætir áhrifa tekjutryggingarauka hvað mest. Ráðstöfunartekjur flestra tekjuhópa hækka um 2% og minnst á tekjuhæstu hópnum.

Mynd 24. Hlutfallsleg breyting ráðstöfunartekna giftra ellilífeyrisþega, bæði lífeyrisþegar

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

6.2 Öryrkjar

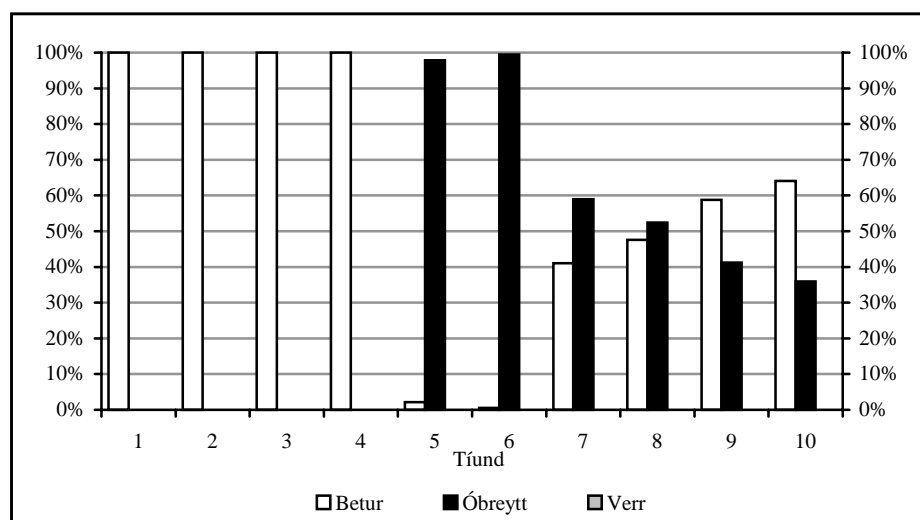
Fjöldi öryrkja sem fá hærri bætur

Áætlanir benda til að bætur 5.000-5.500 öryrkjar hækki samkvæmt þessum tillögum, þ.a. um 3.500 einhleypir öryrkjar. Breytingar á tekjutryggingarauka vegur þar þungt og um 2.600 öryrkjar fá hækkun á þeim bótaflokki.

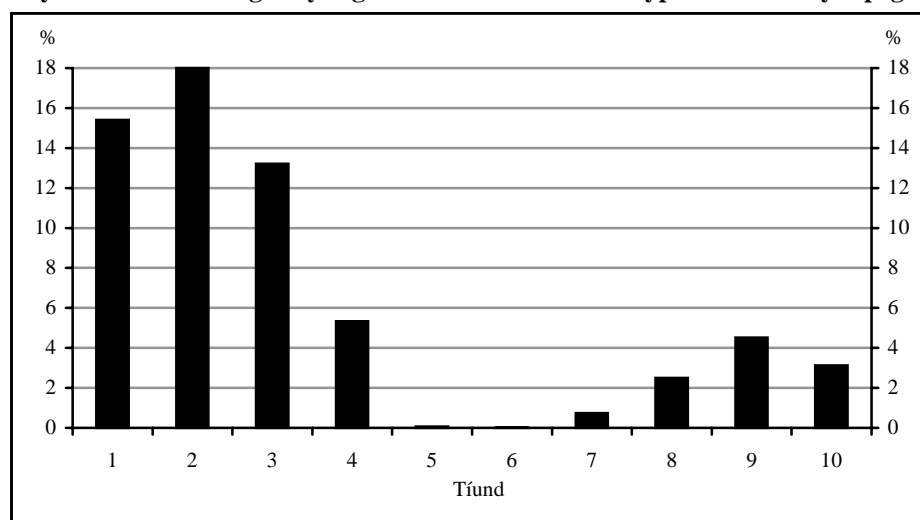
Einhleypir

Hækkun tekjutryggingarauka kemur einhleypum öryrkjum mjög til góða enda tekjur margra þeirra lágur. Þetta kemur skýrt fram í því að tillaga að breytingum á tekjutryggingarauka hækkar ráðstöfunartekjur þriggja tekjulægstu hópanna verulega eða um 13-18% og tekjur fjórða lágsta hópsins um rúm 5%.

Mynd 25. Hlutfall einhleypa örorkulífeyrisþega sem verða fyrir breytingu á ráðstöfunartekjum

Mynd 26. Hlutfallsleg breyting ráðstöfunartekna einhleypa örorkulífeyrisþega

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

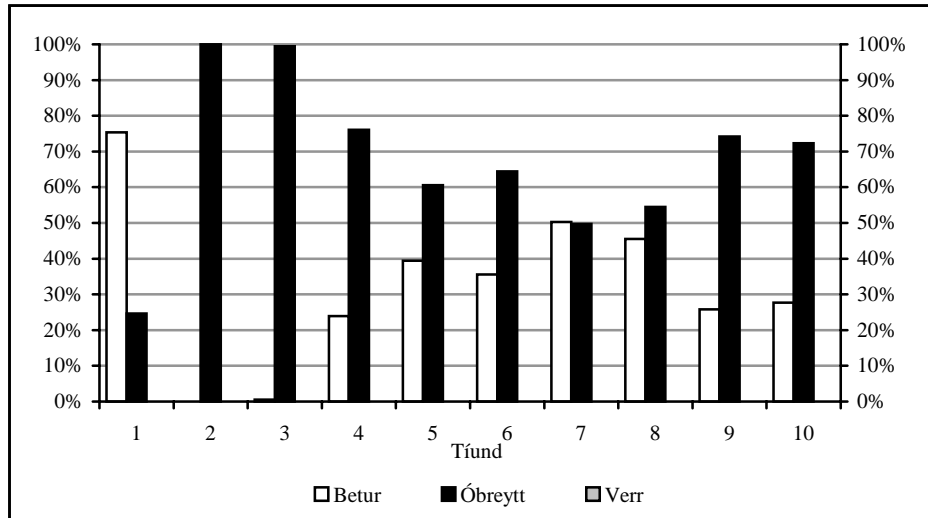
Giftir öryrkjar

Tenging bóta við tekjur maka hefur verið bitbein. Að undanfögnu hafa verið stigin mikilvæg skref til að draga úr tengingu við tekjur maka við útreikning tekjutryggingar. Í haust var frítekjumark giftra öryrkja hækkað verulega eða upp í rúm 67 þús. kr. Í kjölfar dóms Hæstaréttar í desember sl. var lögum um tekjutryggingu öryrkja í sambúð breytt sem fól í sér hækkun lágmarkstekna öryrkja um 135%, úr kr. 18.424 á mánuði í kr. 43.424. Þótt þessi lagabreyting gildi bæði um elli- og örorkulífeyrisþega hefur hún mun meiri áhrif á afkomu hinna síðarnefndu enda tíðara að öryrkjar eigi maka sem er á vinnumarkaði.

Tillaga starfshópsins bætir verulega hag þeirra sem verst standa í þessum hóp og kemur þar einkum til hækkun tekjutryggingaraukans og minnkun skerðingar. Breyting tekjutryggingar vegna atvinnutekna hefur ennfremur töluverð áhrif. Mynd 27 sýnir að ráðstöfunartekjur þriggja af hverjum fjórum í tekjulægsta hópnum hækka og samkvæmt mynd 28 er meðalhækkun hópsins um 11%.

Mynd 27. Hjón annað öryrki

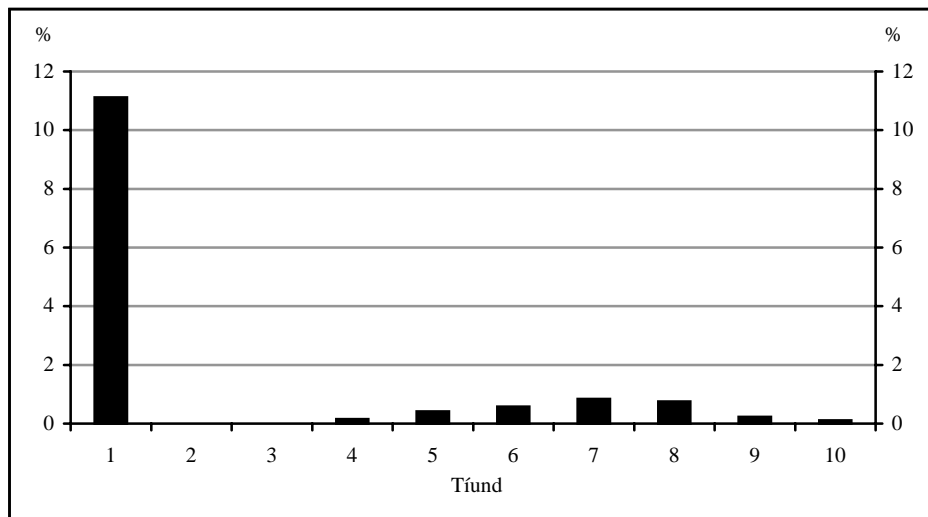
Hlutfall sem verða fyrir breytingu á ráðstöfunartekjum.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Mynd 28. Hjón annað öryrki

Breyting á ráðstöfunartekjum.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

7. Tekjur og eignir lífeyrisþega

Frumheimild um tekjur lífeyrisþega í þessari umfjöllun eru skattframtöl þeirra. Ýmis vandkvæði koma upp þegar skattframtölin eru skoðuð. Mestu skiptir að í ljós kemur að tekjur margra lífeyrisþega eru óeðlilega lágar og er þá litið til samanburðar á ýmsa þætti eins og bótakerfis almannatrygginga. Einnig er óvissa um hvernig fara eigi með uppgefnar tekjur þeirra sem eru á dvalarheimilum.

Helstu ástæðurnar fyrir því hversu margir eru með óeðlilega lágar tekjur eru eftirfarandi.

- Framteljandi hefur látist á tekjuárinu og því ná framtaldar tekjur einungis til hluta ársins. Framtöl flestra þessara framteljenda eru sérmerkt. Eitthvað er þó um að þessa merkingu vanti og því eru lágar tekjur oft eina vísbendingin um að framtal sé óeðlilegt. Einnig er eitthvað um að ekki sé skilað inn framtali fyrir þessa framteljendur og eru tekjur þeirra þá áætlaðar af skattstjórum.
- Réttur til bóta frá Tryggingastofnun fellur niður dvelji lífeyrisþegi langdvölum á sjúkrastofnun. Ef viðkomandi hefur engar eða mjög lágar tekjur á hann rétt á vasapeningum frá Tryggingastofnun.
- Eitthvað er um lífeyrisþega sem búsettir eru erlendis en eiga eignir hér á landi. Á framtöl þessara aðila koma einungis fram upplýsingar um eignir en tekjurnar eru taldar fram í því landi sem viðkomandi er búsettur.

Greiðslur Tryggingastofnunar vegna dvalarkostnaðar þeirra sem á dvalarheimilum búa er talin fram með tekjum lífeyrisþegans þótt hann fái aldrei þær greiðslur sjálfur. Þessar greiðslur eru hins vegar skattfrjálsar þannig að tekjur hans og enn frekar ráðstöfunartekjur eru mun hærri en þær eru í raun og veru. Skattframtöl þeirra er þetta á við um eru sérmerkt.

Til þessa að gefa sem gleggsta mynd af kjörum lífeyrisþega var ákveðið að sleppa úr úrvinnslunni þeim sem eru með áætlaða álagningu eða framtölum sem eru sérmerkt. Þá er þeim sleppt sem eru með tekjur undir ákveðnum viðmiðunarmörkum en með því detta flestir lífeyrisþegar sem dvelja á stofnunum út. Rökin fyrir því að sleppa lífeyrisþegum sem dvelja á stofnunum eru þau að tekjur þeirra gefa ekki rétt mynd af lífskjörum þeirra nema að litlu leyti. Er þetta í hátt við það sem gert er víða erlendis, en þar eru stofnanaheimili einatt ekki með í tekjukönnunum.

Yfirlit yfir töflur

Tafla 1	Heildartekjur eftir fjölskyldugerð 1999	bls. 36
Tafla 2	Samsetning tekna lífeyrisþega 1999	bls. 37
Tafla 3	Samsetning tekna lífeyrisþega 1999 eftir fimmtungum	bls. 38
Tafla 4.1	Heildartekjur og ráðstöfunartekjur lífeyrisþega eftir fimmtunum 1999. Meðaltekjur, þús.kr.	bls. 39
Tafla 4.2	Heildartekjur og ráðstöfunartekjur lífeyrisþega eftir fimmtunum 1999. Hlutfallsleg skipting.	bls. 40
Tafla 5.1	Samsetning tekna lífeyrisþega eftir aldri 1999. Meðaltekjur, þús.kr.	bls. 41
Tafla 5.2	Samsetning tekna lífeyrisþega eftir aldri 1999. Fjöldi, hlutfallsleg skipting.	bls. 43
Tafla 6	Heildartekjur og ráðstöfunartekjur eftir aldri 1999	bls. 45
Tafla 7.1	Eignir og skuldir 1999. Fjárhæðir, þús.kr.	bls. 46
Tafla 7.2	Eignir og skuldir 1999. Hlutföll.	bls. 47
Tafla 8.1	Eignir og skuldir eftir aldri 1999. Fjárhæðir, þús. kr.	bls. 48
Tafla 8.2	Eignir og skuldir eftir aldri 1999. Hlutföll.	bls. 50
Tafla 9.1	Eignir og skuldir eftir fimmtungum 1999	bls. 52

Tafla 1
Heildartekjur eftir fjölskyldugerð 1999

Allar fjárhæðir í þús. krónum.

	Fjöldi	Meðal- tekjur	Miðtekjur	Meðal- aldur
<i>Ellilífeyrisþegar</i>				
Einhleypir	11.007	1.451	1.167	77
– Karlar	3.347	1.612	1.191	76
– Konur	7.660	1.380	1.156	77
Hjón, bæði lífeyrisþegar	6.168	2.753	2.107	74
Hjón, annað lífeyrisþegi	2.743	3.481	2.765	66
<i>Örorkulífeyrisþegar</i>				
Einhleypir	5.415	1.136	1.034	45
– Karlar	2.473	1.165	1.007	43
– Konur	2.942	1.112	1.052	47
Hjón, bæði lífeyrisþegar	308	2.253	2.114	53
Hjón, annað lífeyrisþegi	3.352	3.237	2.842	54
<i>25-66 ára</i>				
Einhleypir	31.057	2.019	1.730	
Einstæðir foreldrar	7.043	1.682	1.457	
Hjón	42.450	4.832	4.309	
– Barnlaus	16.756	4.862	4.259	
– Með börn	25.694	4.813	4.337	

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Tafla 2
Samsetning tekna lífeyrisþega 1999

Hlutfall af heildartekjum, %

	Atvinnu- tekjur ¹⁾	Aðrar tekjur	Greiðslur frá Tryggingar- stofnun	Greiðslur úr lífeyris- sjóði	Fjármagns- tekjur	Heildar- tekjur
<i>Ellilífeyrisþegar</i>						
Einhleypir	13,9	0,7	38,2	32,8	14,4	100,0
Hjón, bæði lífeyrisþegar	23,0	0,7	29,1	29,9	17,4	100,0
Hjón, annað lífeyrisþegi	58,7	1,5	10,5	16,2	13,1	100,0
<i>Örorkulífeyrisþegar</i>						
Einhleypir	18,5	4,3	54,2	18,2	4,8	100,0
Hjón, bæði lífeyrisþegar	20,4	3,0	44,7	28,7	3,1	100,0
Hjón, annað lífeyrisþegi	66,5	2,1	13,7	12,4	5,3	100,0

¹⁾ Atvinnutekjur og tekjur af eigin atvinnurekstri.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Tafla 3
Samsetning tekna lífeyrisþega, eftir fimmtungu, 1999

Allar fjárhæðir, meðaltekjur í þús. krónum. ¹⁾

	Tekju- lægstu	2	3	4	Teku- hæstu	Samtals
<i>Einhleypir, ellilífeyrisþegar</i>						
Atvinnutekjur ²⁾	18	17	34	104	835	202
Aðrar tekjur	5	8	9	13	16	10
Greiðslur frá Tryggingarstofnun	638	743	675	488	228	554
Greiðslur úr lífeyrissjóði	134	224	391	628	999	475
Fjármagnstekjur	39	42	62	156	748	210
Heildartekjur	834	1.034	1.171	1.388	2.826	1.451
<i>Hjón, bæði ellilífeyrisþegar</i>						
Atvinnutekjur ²⁾	35	85	183	636	2.223	632
Aðrar tekjur	9	10	20	21	32	18
Greiðslur frá Tryggingarstofnun	1.048	1.074	944	631	311	802
Greiðslur úr lífeyrissjóði	281	519	780	1.063	1.469	822
Fjármagnstekjur	64	108	186	335	1.702	479
Heildartekjur	1.437	1.796	2.114	2.686	5.736	2.753
<i>Hjón, annað ellilífeyrisþegi</i>						
Atvinnutekjur ²⁾	478	906	1.676	2.595	4.572	2.044
Aðrar tekjur	47	54	73	44	40	52
Greiðslur frá Tryggingarstofnun	678	587	322	147	87	364
Greiðslur úr lífeyrissjóði	304	504	524	614	877	564
Fjármagnstekjur	78	123	175	258	1.654	457
Heildartekjur	1.585	2.174	2.770	3.659	7.229	3.481
<i>Einhleypir, örorkulífeyrisþegar</i>						
Atvinnutekjur ²⁾	40	55	95	148	713	210
Aðrar tekjur	21	36	55	55	78	49
Greiðslur frá Tryggingarstofnun	595	722	699	633	427	615
Greiðslur úr lífeyrissjóði	20	52	169	353	443	207
Fjármagnstekjur	6	15	18	26	206	54
Heildartekjur	683	879	1.036	1.215	1.867	1.136
<i>Hjón, bæði örorkulífeyrisþegar</i>						
Atvinnutekjur ²⁾	78	85	233	453	1.485	460
Aðrar tekjur	49	58	47	50	139	68
Greiðslur frá Tryggingarstofnun	1.146	1.206	1.065	923	682	1.006
Greiðslur úr lífeyrissjóði	211	477	750	905	903	648
Fjármagnstekjur	15	31	19	92	200	71
Heildartekjur	1.499	1.857	2.114	2.424	3.409	2.253
<i>Hjón, annað örorkulífeyrisþegi</i>						
Atvinnutekjur ²⁾	510	1.141	1.903	2.715	4.491	2.153
Aðrar tekjur	56	52	57	59	111	67
Greiðslur frá Tryggingarstofnun	746	577	389	273	228	442
Greiðslur úr lífeyrissjóði	298	458	421	422	408	401
Fjármagnstekjur	46	90	84	120	520	172
Heildartekjur	1.656	2.318	2.854	3.589	5.759	3.237

Skýringar:

Skíptingin niður á fimmtunga miðast við heildartekjur.

¹⁾ Meðaltekjur reiknaðar út frá heildarfjölda í hverjum fimmtungi.

²⁾ Atvinnutekjur og tekjur af eigin atvinnurekstri.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Tafla 4.1
Heildartekjur og ráðstöfunartekjur lífeyrisþega, eftir fimm tungum, 1999

Allar fjárhæðir, meðaltekjur í þús. krónum.

	Tekju- lægstu	2	3	4	Teku- hæstu	Samtals
<i>Einhleypir, ellilífeyrisþegar</i>						
Heildartekjur	834	1.034	1.171	1.388	2.826	1.451
Ráðstöfunartekjur	785	925	1.012	1.167	2.171	1.212
Skattbyrði ¹⁾	5,8%	10,5%	13,5%	15,9%	23,2%	16,4%
<i>Hjón, bæði ellilífeyrisþegar</i>						
Heildartekjur	1.437	1.796	2.114	2.686	5.736	2.753
Ráðstöfunartekjur	1.419	1.684	1.900	2.280	4.452	2.346
Skattbyrði ¹⁾	1,3%	6,2%	10,1%	15,1%	22,4%	14,8%
<i>Hjón, annað ellilífeyrisþegi</i>						
Heildartekjur	1.585	2.174	2.770	3.659	7.229	3.481
Ráðstöfunartekjur	1.521	1.934	2.320	2.894	5.377	2.807
Skattbyrði ¹⁾	4,0%	11,1%	16,2%	20,9%	25,6%	19,3%
<i>Einhleypir, örorkulífeyrisþegar</i>						
Heildartekjur	682,9	879,3	1.036,2	1.215,4	1.867,1	1.136,2
Ráðstöfunartekjur	723,4	879,6	981,0	1.091,7	1.518,0	1.038,7
Skattbyrði ¹⁾	-5,9%	0,0%	5,3%	10,2%	18,7%	8,6%
<i>Hjón, bæði örorkulífeyrisþegar</i>						
Heildartekjur	1.499,1	1.856,9	2.114,3	2.423,7	3.408,9	2.253,1
Ráðstöfunartekjur	1.533,5	1.766,9	1.983,4	2.166,6	2.840,1	2.053,0
Skattbyrði ¹⁾	-2,3%	4,8%	6,2%	10,6%	16,7%	8,9%
<i>Hjón, annað örorkulífeyrisþegi</i>						
Heildartekjur	1.656,0	2.317,6	2.853,7	3.589,3	5.758,7	3.236,6
Ráðstöfunartekjur	1.634,3	2.078,6	2.446,8	2.917,6	4.356,0	2.687,6
Skattbyrði ¹⁾	1,3%	10,3%	14,3%	18,7%	24,4%	17,0%

Skýringar:

Skíptingin niður á fimm tunga miðast við heildartekjur.

¹⁾ Skattbyrðin er reiknuð sem hlutfall skatta (að frádregnum vaxta- og barnabótum) og heildartekna.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Tafla 4.2
Heildartekjur og ráðstöfunartekjur lífeyrisþega, eftir fimmtungum, 1999

Hlutfallsleg skipting

	Tekju- lægstu	2	3	4	Teku- hæstu	Samtals
<i>Einhleypir, ellilífeyrisþegar</i>						
Heildartekjur	11,5%	14,3%	16,1%	19,1%	39,0%	100,0%
Ráðstöfunartekjur	13,0%	15,3%	16,7%	19,2%	35,8%	100,0%
Skattar, nettó ¹⁾	4,1%	9,1%	13,3%	18,5%	55,0%	100,0%
<i>Hjón, bæði ellilífeyrisþegar</i>						
Heildartekjur	10,4%	13,1%	15,4%	19,5%	41,6%	100,0%
Ráðstöfunartekjur	12,1%	14,4%	16,2%	19,4%	37,9%	100,0%
Skattar, nettó ¹⁾	0,9%	5,5%	10,5%	20,0%	63,1%	100,0%
<i>Hjón, annað ellilífeyrisþegi</i>						
Heildartekjur	9,1%	12,5%	15,9%	21,0%	41,4%	100,0%
Ráðstöfunartekjur	10,8%	13,8%	16,5%	20,6%	38,2%	100,0%
Skattar, nettó ¹⁾	1,9%	7,1%	13,4%	22,7%	54,9%	100,0%
<i>Einhleypir, örorkulífeyrisþegar</i>						
Heildartekjur	12,0%	15,5%	18,2%	21,4%	32,9%	100,0%
Ráðstöfunartekjur	13,9%	16,9%	18,9%	21,0%	29,2%	100,0%
Skattar, nettó ¹⁾	-8,3%	-0,1%	11,3%	25,4%	71,7%	100,0%
<i>Hjón, bæði örorkulífeyrisþegar</i>						
Heildartekjur	13,4%	16,6%	18,9%	21,7%	29,5%	100,0%
Ráðstöfunartekjur	15,0%	17,3%	19,4%	21,2%	26,9%	100,0%
Skattar, nettó ¹⁾	-3,5%	9,1%	13,2%	25,9%	55,4%	100,0%
<i>Hjón, annað örorkulífeyrisþegi</i>						
Heildartekjur	10,2%	14,3%	17,6%	22,2%	35,7%	100,0%
Ráðstöfunartekjur	12,2%	15,5%	18,2%	21,7%	32,5%	100,0%
Skattar, nettó ¹⁾	0,8%	8,7%	14,8%	24,5%	51,2%	100,0%

Skýringar:

Skíptingin niður á fimmtunga miðast við heildartekjur.

¹⁾ Skattar að frádregnum barna- og vaxtabótum.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Tafla 5.1
Samsetning tekna lífeyrisþega, eftir aldri, 1999

Allar fjárhæðir, meðaltekjur í þús. krónum. ¹⁾

	67-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90 >	Samtals
<i>Einhleypir, ellilífeyrisþegar</i>							
Fjöldi	1.691	2.836	2.787	1.998	1.178	517	11.007
Atvinnutekjur ²⁾	677	202	124	49	44	19	202
Aðrar tekjur	23	10	6	10	5	4	10
Greiðslur frá Tryggingarstofnun	399	540	594	618	602	573	554
Greiðslur úr lífeyrissjóði	413	554	492	436	435	399	475
Fjármagnstekjur	167	219	233	201	205	216	210
Heildartekjur	1.678	1.525	1.448	1.313	1.292	1.211	1.451
<i>Hjón, bæði ellilífeyrisþegar</i>							
Fjöldi	572	2.109	1.886	1.059	397	145	6.168
Atvinnutekjur ²⁾	2.198	866	310	166	121	51	632
Aðrar tekjur	62	21	9	9	12	2	18
Greiðslur frá Tryggingarstofnun	432	715	891	943	944	930	802
Greiðslur úr lífeyrissjóði	685	937	829	728	690	657	822
Fjármagnstekjur	495	526	444	432	437	628	479
Heildartekjur	3.872	3.066	2.482	2.279	2.203	2.268	2.753
	67-69	70-74	75-79	80 >	Samtals		
<i>Hjón, annað ellilífeyrisþegi</i>							
Fjöldi	1.570	884	223	66	2.743		
Atvinnutekjur ²⁾	2.507	1.592	916	881	2.044		
Aðrar tekjur	63	39	28	33	52		
Greiðslur frá Tryggingarstofnun	284	432	576	650	364		
Greiðslur úr lífeyrissjóði	473	690	715	545	564		
Fjármagnstekjur	451	449	581	272	457		
Heildartekjur	3.778	3.203	2.816	2.382	3.481		

Tafla 5.1 frh.

	16-19	20-24	25-49	50-59	60-64	65-67	Samtals
<i>Einhleypir, örorkulífeyrisþegar</i>							
Fjöldi	179	353	2.655	1.144	637	447	5.415
Atvinnutekjur ²⁾	186	341	241	185	135	106	210
Aðrar tekjur	14	41	59	50	42	20	49
Greiðslur frá Tryggingarstofnun	550	580	608	631	634	643	615
Greiðslur úr lífeyrissjóði	4	10	173	272	314	331	207
Fjármagnstekjur	22	21	28	111	59	95	54
Heildartekjur	777	992	1.109	1.250	1.185	1.195	1.136
	16-24	25-49	50-59	60-64	65-67	Samtals	
<i>Hjón, bæði örorkulífeyrisþegar</i>							
Fjöldi	3	88	79	56	82	308	
Atvinnutekjur ²⁾	901	737	455	270	282	460	
Aðrar tekjur	166	91	61	99	26	68	
Greiðslur frá Tryggingarstofnun	1.087	906	993	1.062	1.086	1.006	
Greiðslur úr lífeyrissjóði	12	687	690	658	582	648	
Fjármagnstekjur	0	85	77	57	61	71	
Heildartekjur	2.165	2.505	2.275	2.146	2.038	2.253	
<i>Hjón, annað örorkulífeyrisþegi</i>							
Fjöldi	8	1.003	838	519	984	3.352	
Atvinnutekjur ²⁾	1.980	2.662	2.709	2.212	1.132	2.153	
Aðrar tekjur	98	98	59	41	56	67	
Greiðslur frá Tryggingarstofnun	516	329	334	368	689	442	
Greiðslur úr lífeyrissjóði	0	344	323	301	583	401	
Fjármagnstekjur	7	94	211	202	205	172	
Heildartekjur	2.602	3.527	3.637	3.125	2.664	3.237	

Skýringar:

Aldur hjóna miðast við aldur þess sem er eldri.

¹⁾ Meðaltekjur reiknaðar út frá heildarfjölda í hverju aldursbili.

²⁾ Atvinnutekjur og tekjur af eigin atvinnurekstri.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Tafla 5.2 frh.

	16-19	20-24	25-49	50-59	60-64	65-67	Samtals
<i>Einhleypir, örorkulífeyrisþegar</i>							
Atvinnutekjur ¹⁾	78%	71%	47%	31%	25%	20%	42%
Aðrar tekjur	10%	28%	37%	34%	25%	18%	32%
Greiðslur frá Tryggingarstofnun	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Greiðslur úr lífeyrissjóði	6%	3%	42%	64%	72%	79%	50%
Fjármagnstekjur	37%	35%	33%	35%	44%	54%	37%
Heildartekjur	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	16-24	25-49	50-59	60-64	65-67	Samtals	
<i>Hjón, bæði örorkulífeyrisþegar</i>							
Atvinnutekjur ¹⁾	100%	68%	51%	45%	44%	53%	
Aðrar tekjur	67%	42%	34%	30%	16%	31%	
Greiðslur frá Tryggingarstofnun	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
Greiðslur úr lífeyrissjóði	33%	77%	89%	93%	93%	87%	
Fjármagnstekjur	0%	38%	48%	45%	62%	48%	
Heildartekjur	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
<i>Hjón, annað örorkulífeyrisþegi</i>							
Atvinnutekjur ¹⁾	100%	97%	98%	98%	70%	90%	
Aðrar tekjur	50%	28%	23%	20%	20%	23%	
Greiðslur frá Tryggingarstofnun	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
Greiðslur úr lífeyrissjóði	0%	59%	68%	71%	89%	72%	
Fjármagnstekjur	38%	52%	66%	71%	75%	65%	
Heildartekjur	100%	100%	100%	100%	100%	100%	

Skýringar:

Aldur hjóna miðast við aldur þess sem er eldri.

²⁾ Atvinnutekjur og tekjur af eigin atvinnurekstri.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Tafla 6
Heildartekjur og ráðstöfunartekjur lífeyrisþega, eftir aldri, 1999

Allar fjárhæðir, meðaltekjur í þús. krónum.

	67-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90 >	Samtals
<i>Einhleypir, ellilífeyrisþegar</i>							
Heildartekjur	1.678	1.525	1.448	1.313	1.292	1.211	1.451
Ráðstöfunartekjur	1.352	1.260	1.211	1.125	1.112	1.063	1.212
Skattbyrði ¹⁾	19,4%	17,4%	16,3%	14,3%	13,9%	12,3%	16,4%
<i>Hjón, bæði ellilífeyrisþegar</i>							
Heildartekjur	3.872	3.066	2.482	2.279	2.203	2.268	2.753
Ráðstöfunartekjur	3.059	2.555	2.167	2.038	1.990	2.072	2.346
Skattbyrði ¹⁾	21,0%	16,7%	12,7%	10,6%	9,7%	8,6%	14,8%
	67-69	70-74	75-79	80 >	Samtals		
<i>Hjón, annað ellilífeyrisþegi</i>							
Heildartekjur	3.778	3.203	2.816	2.382	3.481		
Ráðstöfunartekjur	2.989	2.634	2.430	2.080	2.807		
Skattbyrði ¹⁾	20,9%	17,8%	13,7%	12,7%	19,3%		
	16-19	20-24	25-49	50-59	60-64	65-67	Samtals
<i>Einhleypir, örorkulífeyrisþegar</i>							
Heildartekjur	777	992	1.109	1.250	1.185	1.195	1.136
Ráðstöfunartekjur	742	917	1.055	1.085	1.035	1.044	1.039
Skattbyrði ¹⁾	4,5%	7,6%	4,8%	13,2%	12,7%	12,6%	8,6%
	16-24	25-49	50-59	60-64	65-67	Samtals	
<i>Hjón, bæði örorkulífeyrisþegar</i>							
Heildartekjur	2.165	2.505	2.275	2.146	2.038	2.253	
Ráðstöfunartekjur	1.970	2.314	2.061	1.942	1.845	2.053	
Skattbyrði ¹⁾	9,0%	7,6%	9,4%	9,5%	9,5%	8,9%	
<i>Hjón, annað örorkulífeyrisþegi</i>							
Heildartekjur	2.602	3.527	3.637	3.125	2.664	3.237	
Ráðstöfunartekjur	2.338	2.966	2.932	2.568	2.262	2.688	
Skattbyrði ¹⁾	10,2%	15,9%	19,4%	17,8%	15,1%	17,0%	

Skýringar:

Aldur hjóna miðast við aldur þess sem er eldri.

¹⁾ Skattbyrðin er reiknuð sem hlutfall skatta (að frádregnum vaxta- og barnabótum) og heildartekna.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Tafla 7.1
Eignir og skuldir 1999

Allar fjárhæðir, meðalfjárhæð í þús. krónum. ¹⁾

	Fasteignir	Aðrar eignir	Eignir alls	Skuldir	Eignar-skattsstofn	Skuldir v/íbúðar-kaupa
<i>Ellilífeyrisþegar</i>						
Einhleypir	6.436	4.303	9.155	2.032	6.498	2.211
– Karlar	6.009	5.361	9.966	1.989	6.443	2.195
– Konur	6.613	3.772	8.801	2.048	6.523	2.216
Hjón, bæði lífeyrisþegar	9.473	7.287	16.125	2.441	11.240	2.342
Hjón, annað lífeyrisþegi	9.892	7.369	16.867	2.882	12.241	2.770
<i>Örorkulífeyrisþegar</i>						
Einhleypir	5.537	1.550	4.587	3.118	3.162	3.733
– Karlar	4.540	1.752	3.682	2.422	2.665	3.170
– Konur	6.027	1.388	5.243	3.488	3.505	3.956
Hjón, bæði lífeyrisþegar	7.589	2.247	8.509	4.533	5.858	4.673
Hjón, annað lífeyrisþegi	9.028	3.589	11.931	4.804	8.278	4.262
<i>25-66 ára</i>						
Einhleypir	5.968	2.047	5.739	3.528	3.793	3.752
Einstæðir foreldrar	6.933	1.260	6.399	5.209	2.948	5.324
Hjón	10.459	4.299	14.065	6.486	8.974	5.016
– Barnlaus	11.097	5.783	16.293	4.930	11.480	3.706
– Með börn	10.035	3.331	12.617	7.419	7.087	5.694

Skýringar:

¹⁾ Meðaltöl reiknaðar út frá fjölda með viðkomandi lið.

Heimild: Þjóðhagsstofnun

Tafla 7.2
Eignir og skuldir 1999

Hlutfall framteljenda sem telja fram einstaka liði, %

	Fasteignir	Aðrar eignir	Eignir alls	Skuldir	Eignar-skattsstofn	Skuldir v/íbúðar-kaupa
<i>Ellilífeyrisþegar</i>						
Einhleypir	78,5	79,4	92,5	35,6	83,9	25,9
– Karlar	75,8	87,2	92,6	32,4	85,3	21,5
– Konur	79,7	76,0	92,5	36,9	83,4	27,8
Hjón, bæði lífeyrisþegar	94,5	96,2	99,0	47,8	96,8	29,1
Hjón, annað lífeyrisþegi	95,8	97,9	98,9	66,8	96,1	42,7
<i>Örorkulífeyrisþegar</i>						
Einhleypir	41,0	60,0	69,8	46,0	48,4	29,4
– Karlar	29,6	58,4	64,2	35,0	43,2	18,2
– Konur	50,6	61,4	74,4	55,2	52,7	38,8
Hjón, bæði lífeyrisþegar	76,6	86,7	91,2	79,2	72,1	54,2
Hjón, annað lífeyrisþegi	91,4	95,8	98,0	83,0	85,2	64,1
<i>25-66 ára</i>						
Einhleypir	52,5	75,3	81,5	66,6	58,5	41,2
Einstæðir foreldrar	66,9	76,9	87,6	85,4	54,5	63,6
Hjón	93,0	97,8	99,1	93,3	82,9	79,5
– Barnlaus	94,2	97,9	98,9	88,6	90,2	68,8
– Með börn	92,2	97,8	99,2	96,4	78,1	86,5

Heimild: Þjóðhagsstofnun

Tafla 8.1
Eignir og skuldir, eftir aldri 1999

Allar fjárhæðir, meðalfjárhæð í þús. krónum. ¹⁾

	67-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90 >	Samtals
<i>Einhleypir, ellilífeyrisþegar</i>							
Fasteignir	6.471	6.621	6.610	6.070	6.229	5.892	6.436
Aðrar eignir	3.950	4.391	4.653	3.978	4.368	4.195	4.303
Eignir alls	9.269	9.762	9.713	8.323	8.373	7.273	9.155
Skuldir	2.175	2.037	1.948	1.919	2.055	1.973	2.032
Eignarskattsstofn	6.318	6.843	6.733	6.106	6.187	5.739	6.498
Skuldir v/íbúðarkaupa	2.306	2.174	2.134	2.248	2.303	2.093	2.211
<i>Hjón, bæði ellilífeyrisþegar</i>							
Fasteignir	10.331	10.173	9.228	8.610	8.534	7.414	9.473
Aðrar eignir	8.178	7.451	6.997	6.635	7.652	9.037	7.287
Eignir alls	18.109	17.177	15.640	14.476	14.914	14.574	16.125
Skuldir	3.480	2.397	2.326	1.884	2.232	2.293	2.441
Eignarskattsstofn	12.583	12.072	11.100	10.065	9.481	8.771	11.240
Skuldir v/íbúðarkaupa	2.433	2.443	2.255	1.975	2.751	2.714	2.342
<hr/>							
	67-69	70-74	75-79	80 >	Samtals		
<i>Hjón, annað ellilífeyrisþegi</i>							
Fasteignir	10.198	9.652	9.294	7.749	9.892		
Aðrar eignir	7.843	6.948	5.815	6.782	7.369		
Eignir alls	17.642	16.227	14.737	14.062	16.867		
Skuldir	2.873	2.990	2.757	1.787	2.882		
Eignarskattsstofn	12.862	11.803	10.182	10.205	12.241		
Skuldir v/íbúðarkaupa	2.837	2.641	2.876	2.239	2.770		

Tafla 8.1 frh.

	16-19	20-24	25-49	50-59	60-64	65-67	Samtals
<i>Einhleypir, örorkulífeyrisþegar</i>							
Fasteignir	3.159	3.945	5.405	5.766	5.441	5.912	5.537
Aðrar eignir	878	1.178	1.217	1.891	1.714	2.621	1.550
Eignir alls	1.022	1.921	3.852	5.499	5.623	7.098	4.587
Skuldir	740	1.765	3.694	3.095	2.226	2.306	3.118
Eignarskattsstofn	678	1.128	2.088	3.748	4.295	5.187	3.162
Skuldir v/íbúðarkaupa	3.209	3.546	4.506	3.489	2.575	2.538	3.733

	16-24	25-49	50-59	60-64	65-67	Samtals
<i>Hjón, bæði örorkulífeyrisþegar</i>						
Fasteignir	4.205	7.537	7.920	7.073	7.770	7.589
Aðrar eignir	652	2.094	1.775	2.416	2.722	2.247
Eignir alls	3.238	7.609	8.349	8.176	9.932	8.509
Skuldir	3.246	6.118	5.134	3.552	2.793	4.533
Eignarskattsstofn	1.075	3.782	5.554	6.203	7.250	5.858
Skuldir v/íbúðarkaupa	4.423	5.770	5.460	3.943	2.829	4.673

<i>Hjón, annað örorkulífeyrisþegi</i>						
Fasteignir	5.323	8.810	9.649	9.239	8.628	9.028
Aðrar eignir	666	2.306	4.331	3.824	4.158	3.589
Eignir alls	4.658	10.223	13.337	12.434	12.269	11.931
Skuldir	5.082	6.810	4.850	3.252	2.896	4.804
Eignarskattsstofn	1.784	5.417	9.230	9.414	9.264	8.278
Skuldir v/íbúðarkaupa	5.486	5.692	3.941	3.004	2.825	4.262

Skýringar:

Aldur hjóna miðast við aldur þess sem er eldri.

¹⁾ Meðaltöl reiknaðar út frá fjölda með viðkomandi lið.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Tafla 8.2
Eignir og skuldir, eftir aldri 1999

Hlutfall framteljenda sem telja fram einstaka liði, %

	67-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90 >	Samtals
<i>Einhleypir, ellilífeyrisþegar</i>							
Fasteignir	81,8	83,1	81,6	76,9	68,2	55,9	78,5
Aðrar eignir	83,4	82,2	79,0	76,1	74,6	76,4	79,4
Eignir alls	92,7	93,4	93,4	92,4	89,6	89,4	92,5
Skuldir	53,0	45,1	35,0	24,3	18,9	10,6	35,6
Eignarskattsstofn	87,2	87,9	87,1	82,4	73,8	63,1	83,9
Skuldir v/íbúðarkaupa	38,9	32,7	25,0	17,7	14,7	7,9	25,9
<i>Hjón, bæði ellilífeyrisþegar</i>							
Fasteignir	96,0	96,0	94,6	93,0	89,9	88,3	94,5
Aðrar eignir	98,3	97,6	96,9	94,8	90,7	85,5	96,2
Eignir alls	99,1	99,2	99,2	98,8	98,0	97,9	99,0
Skuldir	64,0	58,2	46,1	34,0	25,4	19,3	47,8
Eignarskattsstofn	96,2	97,3	97,4	96,9	93,2	93,1	96,8
Skuldir v/íbúðarkaupa	40,2	34,6	27,1	22,3	17,4	13,8	29,1
	67-69	70-74	75-79	80 >	Samtals		
<i>Hjón, annað ellilífeyrisþegi</i>							
Fasteignir	95,9	95,7	96,0	92,4	95,8		
Aðrar eignir	98,3	98,0	95,5	95,5	97,9		
Eignir alls	99,2	98,9	98,2	97,0	98,9		
Skuldir	70,6	63,0	61,4	47,0	66,8		
Eignarskattsstofn	96,1	96,4	95,5	93,9	96,1		
Skuldir v/íbúðarkaupa	44,4	41,5	40,4	25,8	42,7		

Tafla 8.2 frh.

	16-19	20-24	25-49	50-59	60-64	65-67	Samtals
<i>Einhleypir, örorkulífeyrisþegar</i>							
Fasteignir	2,8	13,0	34,3	47,7	61,9	71,1	41,0
Aðrar eignir	49,2	62,6	57,0	59,4	67,3	71,6	60,0
Eignir alls	50,8	65,2	66,1	70,5	80,4	85,7	69,8
Skuldir	12,3	29,2	45,8	50,0	51,8	55,3	46,0
Eignarskattsstofn	23,5	38,2	40,3	53,0	67,2	76,1	48,4
Skuldir v/íbúðarkaupa	1,7	10,2	28,4	34,1	36,4	39,4	29,4

	16-24	25-49	50-59	60-64	65-67	Samtals
<i>Hjón, bæði örorkulífeyrisþegar</i>						
Fasteignir	66,7	63,6	74,7	80,4	90,2	76,6
Aðrar eignir	66,7	80,7	83,5	91,1	93,9	86,7
Eignir alls	100,0	85,2	88,6	96,4	96,3	91,2
Skuldir	100,0	80,7	82,3	82,1	72,0	79,2
Eignarskattsstofn	33,3	55,7	63,3	82,1	92,7	72,1
Skuldir v/íbúðarkaupa	66,7	58,0	59,5	50,0	47,6	54,2

<i>Hjón, annað örorkulífeyrisþegi</i>						
Fasteignir	75,0	88,6	92,2	92,9	92,8	91,4
Aðrar eignir	100,0	95,4	95,8	95,8	96,2	95,8
Eignir alls	100,0	97,9	97,9	98,5	97,9	98,0
Skuldir	87,5	93,8	89,5	78,4	68,9	83,0
Eignarskattsstofn	37,5	73,6	86,0	92,5	92,8	85,2
Skuldir v/íbúðarkaupa	75,0	82,0	71,4	53,4	45,3	64,1

Skýringar:

Aldur hjóna miðast við aldur þess sem er eldri.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Tafla 9.1
Eignir og skuldir, eftir fimmtungum 1999

Allar fjárhæðir, meðalfjárhæð í þús. krónum. ¹⁾

	Eigna- lægstu	2	3	4	Eigna- hæstu	Samtals
<i>Einhleypir, ellilífeyrisþegar</i>						
Fasteignir	1.215	3.688	5.530	7.032	10.222	6.436
Aðrar eignir	755	1.475	1.717	2.803	11.862	4.303
Eignir alls	1.023	4.258	6.643	9.324	21.470	9.155
Skuldir	713	1.791	2.021	1.996	2.646	2.032
Eignarskattsstofn	940	3.278	5.027	6.965	12.491	6.498
Skuldir v/íbúðarkaupa	968	1.926	2.193	2.187	2.681	2.211
<i>Hjón, bæði ellilífeyrisþegar</i>						
Fasteignir	4.258	6.870	8.688	10.889	15.516	9.473
Aðrar eignir	1.414	2.191	3.458	5.655	22.727	7.287
Eignir alls	4.735	8.888	12.005	16.442	38.029	16.125
Skuldir	1.869	2.140	2.007	2.234	3.920	2.441
Eignarskattsstofn	3.903	6.923	9.277	12.087	22.982	11.240
Skuldir v/íbúðarkaupa	2.208	2.348	2.266	2.195	2.715	2.342
<i>Hjón, annað ellilífeyrisþegi</i>						
Fasteignir	4.413	7.091	8.895	11.952	16.100	9.892
Aðrar eignir	1.524	2.365	3.725	5.158	23.539	7.369
Eignir alls	5.227	9.365	12.603	17.088	39.521	16.867
Skuldir	2.408	2.492	2.545	3.029	3.929	2.882
Eignarskattsstofn	4.061	7.141	9.800	12.878	25.911	12.241
Skuldir v/íbúðarkaupa	2.709	2.592	2.732	2.907	2.917	2.770
<i>Einhleypir, örorkulífeyrisþegar</i>						
Fasteignir	0	77	1.374	4.198	7.656	5.537
Aðrar eignir	0	91	878	1.254	3.272	1.550
Eignir alls	0	91	1.062	4.632	10.262	4.587
Skuldir	0	1.095	1.220	3.291	4.655	3.118
Eignarskattsstofn	0	103	813	2.478	5.779	3.162
Skuldir v/íbúðarkaupa	0	0	1.950	3.210	4.407	3.733
<i>Hjón, bæði örorkulífeyrisþegar</i>						
Fasteignir	150	3.878	6.368	8.257	11.608	7.589
Aðrar eignir	363	1.013	1.399	2.116	5.470	2.247
Eignir alls	367	4.214	7.552	10.339	16.794	8.509
Skuldir	2.078	3.183	5.110	5.106	6.118	4.533
Eignarskattsstofn	265	2.724	3.967	6.628	10.984	5.858
Skuldir v/íbúðarkaupa	0	3.522	4.543	4.918	5.424	4.673
<i>Hjón, annað örorkulífeyrisþegi</i>						
Fasteignir	3.603	6.228	8.015	10.150	14.930	9.028
Aðrar eignir	1.030	1.480	2.111	3.437	9.408	3.589
Eignir alls	3.340	7.608	10.081	13.511	24.206	11.931
Skuldir	3.306	4.647	5.226	4.964	5.645	4.804
Eignarskattsstofn	2.198	4.492	6.194	8.924	16.250	8.278
Skuldir v/íbúðarkaupa	3.384	4.151	4.791	4.514	4.093	4.262

Skýringar:

Skiptingin niður á fimmtunga miðast við eignir alls.

¹⁾ Meðaltöl reiknaðar út frá fjölda með viðkomandi lið.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Tafla 9.2
Eignir og skuldir, eftir fimmtungum 1999

Hlutfall framteljenda sem telja fram einstaka liði, %

	Eigna- lægstu	2	3	4	Eigna- hæstu	Samtals
<i>Einhleypir, ellilífeyrisþegar</i>						
Fasteignir	18,5	86,9	95,2	95,9	96,1	78,5
Aðrar eignir	54,8	71,5	80,3	92,1	98,1	79,4
Eignir alls	62,5	100,0	100,0	100,0	100,0	92,5
Skuldir	9,2	38,6	47,4	44,3	38,3	35,6
Eignarskattstofn	36,6	90,0	96,8	97,9	98,4	83,9
Skuldir v/íbúðarkaupa	1,6	30,9	37,5	33,2	26,1	25,9
<i>Hjón, bæði ellilífeyrisþegar</i>						
Fasteignir	77,2	98,5	98,9	99,1	98,9	94,5
Aðrar eignir	85,7	96,9	98,8	99,9	99,8	96,2
Eignir alls	95,1	100,0	100,0	100,0	100,0	99,0
Skuldir	37,0	54,1	50,8	49,9	47,3	47,8
Eignarskattstofn	86,1	98,8	99,6	99,8	99,8	96,8
Skuldir v/íbúðarkaupa	22,0	37,6	30,7	30,1	25,2	29,1
<i>Hjón, annað ellilífeyrisþegi</i>						
Fasteignir	80,7	99,3	99,8	99,8	99,3	95,8
Aðrar eignir	91,3	98,4	100,0	100,0	100,0	97,9
Eignir alls	94,7	100,0	100,0	100,0	100,0	98,9
Skuldir	60,3	70,7	66,8	71,0	65,3	66,8
Eignarskattstofn	82,9	98,7	99,1	99,8	99,8	96,1
Skuldir v/íbúðarkaupa	37,5	47,2	41,5	50,8	36,4	42,7
<i>Einhleypir, örorkulífeyrisþegar</i>						
Fasteignir	0,0	1,6	18,2	89,1	96,1	41,0
Aðrar eignir	0,0	47,7	92,5	71,1	88,7	60,0
Eignir alls	0,0	48,8	100,0	100,0	100,0	69,8
Skuldir	0,0	33,2	37,5	77,9	81,3	46,0
Eignarskattstofn	0,0	14,1	59,1	78,6	90,1	48,4
Skuldir v/íbúðarkaupa	0,0	0,0	6,9	68,5	71,6	29,4
<i>Hjón, bæði örorkulífeyrisþegar</i>						
Fasteignir	1,6	85,5	98,4	100,0	98,3	76,6
Aðrar eignir	56,5	88,7	91,9	98,4	98,3	86,7
Eignir alls	56,5	100,0	100,0	100,0	100,0	91,2
Skuldir	46,8	87,1	88,7	88,7	85,0	79,2
Eignarskattstofn	29,0	71,0	80,6	85,5	95,0	72,1
Skuldir v/íbúðarkaupa	0,0	50,0	79,0	74,2	68,3	54,2
<i>Hjón, annað örorkulífeyrisþegi</i>						
Fasteignir	59,3	99,1	99,7	99,4	99,4	91,4
Aðrar eignir	84,0	97,0	99,0	99,6	99,6	95,8
Eignir alls	89,9	100,0	100,0	100,0	100,0	98,0
Skuldir	71,9	87,6	85,1	85,4	85,1	83,0
Eignarskattstofn	58,8	81,9	89,3	96,9	99,0	85,2
Skuldir v/íbúðarkaupa	38,8	74,2	70,3	67,6	69,6	64,1

Skýringar:

Skiptingin niður á fimmtunga miðast við eignir alls.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Tafla 10
Heildartekjur eftir fjölskyldugerð 1999
Einungis þeir sem hafa engar aðrar tekjur en greiðslur frá Tryggingastofnun

Allar fjárhæðir í þús. krónum.

	Hlutfall lífeyrisþega ¹⁾	Meðal- tekjur	Meðal- aldur
<i>Ellilífeyrisþegar</i>			
Einhleypir	2,9%	777	78
– Karlar	2,2%	765	76
– Konur	3,3%	781	79
Hjón, bæði lífeyrisþegar	0,3%	1.207	76
Hjón, annað lífeyrisþegi	0,1%	1.257	68
<i>Örorkulífeyrisþegar</i>			
Einhleypir	11,9%	746	42
– Karlar	12,6%	742	41
– Konur	11,4%	749	43
Hjón, bæði lífeyrisþegar	1,3%	1.222	47
Hjón, annað lífeyrisþegi	0,2%	876	49

Skýringar:

¹⁾ Reiknað sem hlutfall af fjölda lífeyrisþega í hverjum flokki.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Tafla 11
Heildartekjur, eftir aldri 1999
Einungis þeir sem hafa engar aðrar tekjur en greiðslur frá Tryggingastofnun

Allar fjárhæðir, meðalfjárhæð í þús. krónum. ¹⁾

	67-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90 >	Samtals
<i>Einhleypir, ellilífeyrisþegar</i>							
Hlutfall lífeyrisþega ¹⁾	2,8%	2,5%	2,3%	3,1%	4,2%	5,2%	2,9%
Meðaltekjur	727	753	771	803	831	788	777

	16-19	20-24	25-49	50-59	60-64	65-67	Samtals
<i>Einhleypir, örorkulífeyrisþegar</i>							
Hlutfall lífeyrisþega ¹⁾	15,6%	18,1%	12,8%	10,4%	9,9%	7,4%	11,9%
Meðaltekjur	652	738	731	778	793	789	746

Skýringar:

Aldur hjóna miðast við aldur þess sem er eldri.

¹⁾ Reiknað sem hlutfall af fjölda lífeyrisþega í hverjum flokki.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.